

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Mocenský kontext čínské hedvábné stezky

Jiří Egermaier

Plzeň 2022

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní vztahy

Diplomová práce

Mocenský kontext čínské hedvábné stezky

Jiří Egermaier

Vedoucí práce:

Doc. PhDr. Šárka Cabadová Waisová, Ph.D.
Katedra politologie a mezinárodních vztahů
Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2022

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2022

.....

Rád bych touto cestou vyjádřil poděkování vedoucí práce paní Doc. PhDr. Šárce Cabadové Waisové Ph.D. za její trpělivost, pečlivost a cenné rady při vedení mé práce. Zároveň bych chtěl poděkovat své rodině za velkou podporu.

Plzeň, duben 2022

.....

Obsah

1. Úvod	6
2. Čínská hedvábná stezka	9
2.1 Dílčí cíle BRI	11
2.2 Prvním krokem ke zbohatnutí je stavět silnice	15
3. Čínský sen.....	19
3.1 Zajištění energetické bezpečnosti prostřednictvím BRI.....	22
3.2 Pod nebesy je pouze jeden panovník.....	30
3.3 Období Válčících států	35
4. Mocenský kontext.....	39
4.1 Ukolébej soka pocitem bezpečí, aby polevil v ostražitosti.....	39
4.2 Dlouhý zápas nemusí rozhodnout síla armády	43
4.3 Na vítězství trpělivě vyčkávej – desítky let, nebo i déle.....	47
4.4 Ukradni svému protivníkovy nápady a techniku, kterou pak uplatníš ke strategickým účelům.....	49
4.5 Nikdy nezapomínej na š'	56
4.6 Nakloň si protivníkovy poradce.....	62
4.7 Měj na paměti, že hegemon podnikne krajní, ba i brutální kroky, jen aby si udržel své výsadní postavení.....	69
4.8 Vždy se měj na pozoru, aby ses nenechal druhými obelstít či vehnat do obklíčení	76
4.9 Vytvoř a uplatni metodu, s jejíž pomocí odhadneš, jak si stojíš vůči potenciálním vyzyvatelům	84
5. Závěr.....	90
6. Seznam literatury:	96
7. Resumé.....	101

1. Úvod

Čínská ekonomická moc představuje globální fenomén. Zhruba od přelomu tisíciletí jsme svědky obrovské ekonomické expanze Čínské lidové republiky, která díky své ekonomické síle začíná získávat stále větší vliv v zemích po celém světě. Když však zvážíme, že se jedná o nedemokratickou zemi, je třeba se zabývat způsobem, jakým je tento vliv šířen a také hrozbami, které vyvstávají s rostoucím vlivem Číny v jednotlivých zemích a regionech. Jsem přesvědčen, že s ohledem na budoucí vývoj je třeba věnovat této hrozbě zvýšenou pozornost.

Cílem mé práce bude zjistit, jakou roli hraje čínská iniciativa hedvábné stezky, známé také jako Iniciativa pásu a stezky (*Belt and Road Initiative/BRI*) v čínské strategii Stoletý maraton, který je považován za komplexní strategii Číny jak vystřídat Spojené státy na pozici globální velmoci. Tuto strategii v textu také podrobně představím, jelikož je s BRI silně provázána. Vytknutého cíle ve své práci dosáhnu způsobem aplikace BRI na devět elementárních prvků, kterými se řídí zmíněná čínská strategie Stoletého maratonu:

- Ukolébej soka pocitem bezpečí, aby polevil v ostražitosti;
- Dlouhý zápas nemusí rozhodnout síla armády;
- Na vítězství trpělivě vyčkávej – desítky let, nebo i déle;
- Ukradni protivníkovi nápady a techniku, kterou pak uplatníš ke svým strategickým účelům;
- Nikdy nezapomínej na š’;
- Nakloň si protivníkovy poradce;
- Měj na paměti, že hegemon podnikne krajní, ba i brutální kroky, jen aby si udržel své výsadní postavení;

- Vždy se měj na pozoru, aby ses nenechal druhými obelstít či vehnat do obklíčení;
- Vytvoř a uplatni metodu, s jejíž pomocí odhadneš, jak si stojíš vůči potenciálním vyzyvatelům°.

Autorem těchto devíti bodů je Michael Pillsbury, americký sinolog a bezpečnostní analytik, který působil jako poradce a expert na Čínu ve službách několika amerických prezidentů. Jeho kniha *Stoletý maraton* (2014), která tvoří pilíř této práce, pro mě byla neocenitelným zdrojem informací a této publikace si nesmírně vážím.

Z hlediska metodologie představuje tento text případovou studii. Tento postup jsem vybral proto, že BRI je zcela unikátní iniciativa. Struktura mé práce je následující: V první kapitole nejdříve představím, co BRI znamená a jak přesně funguje. Jakým způsobem si Čína zajišťuje spolupráci s cílovou zemí, jaká existuje smluvní základna, jaký má charakter a jaké nástroje Čína používá. Také představím BRI jako koncept zahraniční politiky uplatňovaný Čínou vůči ostatním zemím.

Ve druhé kapitole představím Čínský sen, jehož pochopení je nezbytným předpokladem k porozumění čínského uvažování o rovnováze moci ve světě. Zároveň se v této kapitole zabývám dílčími cíli BRI, jako je například zajištění energetické bezpečnosti, která je pro realizaci strategie Stoletého maratonu nezbytná. V konečné třetí kapitole se dostanu k jádru své práce, tedy k analýze mocenského kontextu Nové hedvábné stezky prostřednictvím zmíněných devíti elementárních bodů čínského strategického uvažování.

Domnívám se, že čínský projekt BRI byl zahájen jako součást čím dál asertivnějšího postupu Číny, který můžeme sledovat zejména v posledních několika letech. Jedná se o další krok k dosažení ekonomické a politické dominance v nejbližších regionech Číny a následně na celém světě. Připomeňme, že historická Hedvábná stezka byla budována

především za účelem obchodu a směny, stejně jako za účelem šíření buddhismu. Tentokrát je však spojena spíše se šířením vlivu státem řízeného kapitalismu a čínské komunistické strany.

Hlavní literaturu, se kterou pracuji, tvoří převážně knižní publikace od čínských, ale i evropských autorů. Mezi ty nejdůležitější patří například *China's Globalization and the Belt and Road Initiative* (2020), která pojednává o souvislostech mezi globalizací a BRI. Jedná se o jakousi sbírku vědců s odbornými znalostmi v oblasti mezinárodních vztahů a asijských studií. Publikace poskytuje ekonomicko-politickou analýzu Nové hedvábné stezky s jejími důsledky pro mezinárodní prostředí. Další publikace s názvem *The Financial Implications of China's Belt and Road Initiative* (2019) se zabývá diskuzemi o příspěvku Iniciativy k ekonomickému růstu Číny a také do jaké míry je tento plán účinný, aby pomohl Číně překonat hospodářské zpomalení. Zabývá se také analýzou finanční stability jednotlivých dílčích politik BRI.

Při psaní své práce budu pracovat s informacemi také z odborných publikací, které jsou věnovány geopolitice a geostrategii. Mohu jmenovat například: *Umění války. Využití válečných strategií v byznysu* (2014), *The Thirty-six Stratagems Applied to Go* (1990) či *Silk Road 2.0: US Strategy toward China's Belt and Road Initiative* (2017). Dále budu čerpat i z internetových odborných zdrojů. Jedná se například o server Sinopsis, který se zaměřuje na analýzu informací o dění v Číně z pohledu čínských a českých médií či pozorovatelů. Publikují zde sinologové i další odborníci, kteří svojí pozornost soustředí mimo jiné právě na čínskou BRI.

2. Čínská hedvábná stezka

Čínská Nová hedvábná stezka, jinak také Belt and Road initiative (dále BRI) je projekt, který původně navrhl čínský prezident Si Tin-pching v září roku 2013 (Liu 2019: 1). Termín hedvábná stezka je často uváděn, protože odkazuje na dlouhodobé historické vztahy mezi různými částmi euroasijského kontinentu, aby se BRI dostala do popředí vrcholného rozhodování a veřejné diskuze. Pro začátek je třeba poznamenat, že ačkoliv byla Hedvábná stezka vždy považována za odkaz nejen na vzájemný obchod, ale také na poznávání jiných kultur, smysl BRI v těchto fenoménech nespočívá. Podle čínských vyjádření má jít především o snahu o mír a spolupráci, otevřenost a začlenění, vzájemné učení a vzájemný prospěch (Liu 2019: 1).

BRI se snaží poukázat a potenciálně navázat na rozmanitost historické Hedvábné stezky, po které oběma směry proudilo nejen čínské hedvábí a římské zlato, ale také nápady, náboženství, výrobky a dovednosti všech lidí napříč Eurasii (Berlie 2020: 16). Jinými slovy se dá říci, že starověká Hedvábná stezka, nežli pouze jako obchodní cesta sloužící pro holý transport produktů z jednoho místa na druhé, fungovala mnohem více jako most pro komunikaci mezi Západem a Východem. Historie Hedvábné stezky je tedy historie směny zboží, obchodu, styků a kulturních interakcí mezi zeměmi, etnickými skupinami a různými regiony podél cesty, která se neustále měnila tak, jak se měnily geopolitické, politické a náboženské podmínky (Liu 2019: 2).

Dle mnohých se účinnost a efektivita BRI odráží v postupující globalizaci, přičemž jsou tyto dva fenomény spolu neoddělitelně spjaty (Berlie 2020: 16). BRI se svou pozemní a námořní Novou hedvábnou stezkou jsou nyní největší platformou pro mezinárodní spolupráci, odrážející nové přístupy k čínské rozvojové a diplomatické strategii.

Základní myšlenkou je konsolidace a transformace velkého počtu bilaterálních dohod o vzájemném obchodu do mnohostranného uspořádání, které bude jednotlivé členy lákat na čínský ekonomický model a trh (Zhang – Alon – Lattemann 2018: 2). Z informací v čínském plánu BRI, který slouží jako výchozí základní bod iniciativy víme, že jedna z nejdůležitějších oblastí pro BRI je Asociace jihovýchodních asijských národů, tedy ASEAN (Berlie 2020: 16). BRI se zaměřuje pomocí pozemní stezky na propojení Číny s Evropou přes Střední Asii a Rusko. Námořní stezka má tentýž cíl, avšak využívá k tomu námořní trasy přes Jihočínské moře a Indický oceán.

BRI byla Čínou představena a popsána jako zcela nová strategie, která reaguje na změny v globálním kontextu a přizpůsobuje se vlastnímu modelu rozvoje. Čína také zdůrazňuje, že se jedná o strategii otevírání se, která prostřednictvím volného globálního obchodu reaguje na trendy globálního transferu průmyslových aktivit a zahraničního kapitálu. BRI je oficiálně označována za oboustranně výhodnou strategii, která motivuje čínské podnikatelské prostředí alokovat zdroje po celém světě (Liu 2019: 66). Na základě těchto premis tedy v rámci BRI krystalizují hlavní ekonomické koridory a klíčové směry, které jsou vidět na mapě (obrázek 1). Ekonomické koridory představují: Čína – Mongolsko – Rusko, Čína – střední Asie – západní Asie – Perský záliv – Středozevní moře, Čína – Indočínský poloostrov, Čína - Pákistán, Bangladéš – Čína – Indie – Myanmar a železniční trať Čína – Evropa, označována jako NELB (*New Eurasia Land Bridge*). Klíčové směry představují cestu z čínského pobřeží do Evropy přes Jihočínské moře a Indický oceán (Zhang 2022: 2).

Obrázek 1: Hlavní směry BRI

Zdroj: Hussain 2021

2.1 Dílčí cíle BRI

BRI je oficiálně definována pěti hlavními cíli, které Peking označuje jako nový model mezinárodní spolupráce (Dogan 2021: 96). Zprvce se jedná o koordinaci vzájemně se ovlivňujících politik a vývoj, který je založený na důvěře, konsenzu a oboustranně výhodné spolupráci. Druhý cíl s názvem usnadnění konektivity zdůrazňuje respekt k národní suverenitě a k bezpečnostním otázkám ve vztahu k budování sítě infrastruktury na trase Nové hedvábné stezky krok za krokem (Zhang 2022: 2). Třetí cíl představuje nerušený obchod, přičemž se jedná o zásadní pilíř BRI. Cílem je vybudovat obchodní síť bez jakýchkoliv překážek a co možná nejvíce usnadnit obchod. V rámci tohoto cíle je

kladen důraz na spolupráci při obchodních dohodách, celních tarifech a budování zón volného obchodu. Na jednom konci bude nový dynamický ekonomický gigant Čína, zatímco na druhém konci této obrovské obchodní sítě bude jedna z největších a nejvyspělejších ekonomických zón na světě, Evropa (Dogan 2021: 96). Čtvrtým cílem je finanční integrace, která je přímým a nevyhnutelným důsledkem cíle předchozího. Zde jde především o odstranění překážek pro budování systému stabilní měny, stabilního systému investic a poskytování úvěrů. Konečný cíl BRI nese název mezilidské pouto, což je označení pro jakýsi zamýšlený vedlejší efekt infrastrukturní, hospodářské a finanční spolupráce. Tento cíl souvisí s kulturními výměnami a interakcemi v rámci BRI. Je také považován za cíl podpůrný, který má vytvořit vhodné prostředí pro podporu BRI v oblasti akademické a kulturní (Zhang 2022: 2).

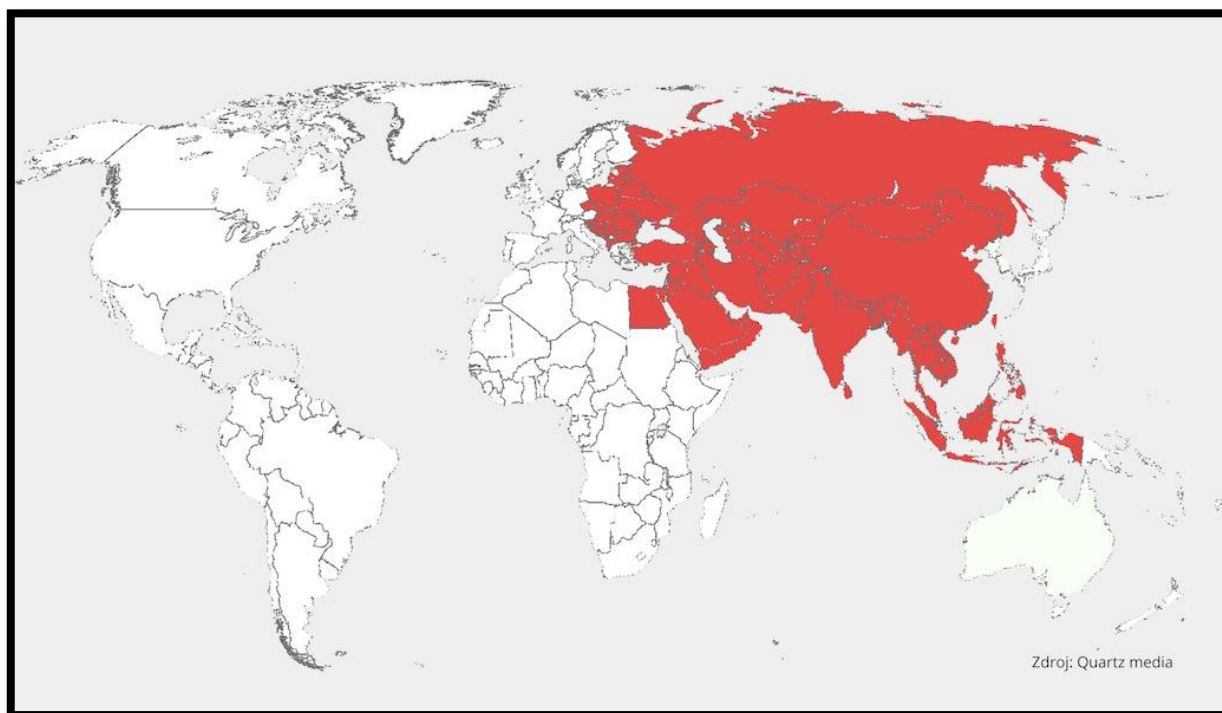
Ačkoliv BRI není považována za strategii pro regionální rozvoj, bude mít bezpochyby významný dopad také na rozvoj čínských regionů. Bude mít pravděpodobně významný vliv na čtyři tradiční regionální strategie rozvoje, tedy rozvoje západního regionu a omlazení starého průmyslu (Liu 2019: 73). Později byly přidány ještě dvě další strategie, koordinovaný rozvoj osy Peking-Tainjin-Hebei a výstavba ekonomické trasy, která nese název známé řeky Jang-c' -ťiang. Čínské vedení spoléhá také na široké zapojení západních a severovýchodních regionů, které platí spíše za zaostalé periferie. Výstavba BRI tedy může Číně výrazně pomoci k vyváženějšímu územnímu rozvoji. Jako příklad můžeme uvést severozápadní Čínu, především pak problematickou provincii Sin-ťiang, jejíž lokační nevýhoda se díky budovanému ekonomickému koridoru Čína-Pákistán eliminuje. Ekonomický koridor Bangladěš – Čína – Indie – Myanmar zase usnadní otevření jihozápadní Číny, což podpoří rozvoj provincií jako jsou Yunnan a Guangxi. Ekonomický koridor Čína – Mongolsko – Rusko může dát nový impuls k růstu v severovýchodní části země (Liu 2019: 74). Jakýkoliv pokrok však nemůže zastínit etnické

či náboženské odlišnosti, kterým budou tyto strategie v čele s BRI čelit jak uvnitř čínských hranic, tak i navenek (Berlie 2020: 27).

Kromě zmíněných koridorů jsou zde další cíle, jako je například navázání a rozšíření strategie „Go West“ a „Go out“, které byly vyhlášeny v roce 2000, a jejichž účel by se dal shrnout jako otevírání Číny okolnímu světu (Garlick 2020: 143). Dále je vyvíjena snaha posunout spolupráci s evropskými státy prostřednictvím platformy 16+1 ve střední a východní Evropě. Cílem je jednat s platformou sdružující státy a upřednostnit tak tuto formu komunikace před bilaterálním vyjednáváním. Snaha Číny v tomto regionu směřuje především k přípravě půdy pro BRI, jejíž právní zakotvení se zde bude opírat o strategické memorandum o porozumění nejen mezi Polskem a Čínou (Zhang – Alon – Lattemann 2018: 6).

BRI má také přitáhnout pozornost světové veřejnosti stejně tak, jako té domácí čínské a zvýšit přitažlivost čínského způsobu ekonomického rozvoje, který tak bude propagovat a šířit čínské hodnoty. To povede, dle předpokladu, ke zvyšování prestiže Číny doma i v zahraničí, čímž v důsledku posílí její měkká moc (Garlick 2020: 143). Jak je vidět na mapě (Obrázek 2) níže, celkově BRI zahrnuje 65 zemí a cílí na téměř 60 % celosvětové populace, která tvoří bezmála třetinu celosvětového HDP (Zhang – Alon – Lattemann 2018: 2). Je však pravděpodobné, že celkový počet participujících zemí v budoucnu stoupne.

Obrázek 2: 65 klíčových zemí BRI podle čínských představ

Zdroj: Sinopsis 2017a

V souvislosti s BRI lze jednoznačně říci, že ekonomická budoucnost Číny leží z velké části v globálních technologiích, podobně jako je tomu například v USA. Jedná se konkrétně o „internetové velikány“, z nichž ty nejznámější představují společnosti a weby jako Alibaba, Tencent a Tmail, které v dnešní době patří mezi nejziskovější online tržiště na světě (Berlie 2020: 28). Úspěšnost a efektivita těchto společností akcelerovala mimo jiné právě díky participaci na BRI, která slouží jako platforma čím dál více pro různé komerční subjekty provozující svoji činnost výhradně na internetu. Tento trend se samozřejmě týká také telekomunikačních společností, z nichž jmenujme například Huawei či ZTE (Berlie 2020: 28).

V případě BRI je však těžké dopodrobna popsat či vyjmenovat všechny důležité participující podniky, jelikož se od jejího vyhlášení v roce 2013 a následnému vypracování písemné strategie v roce 2015, neustále vyvíjí a postupně se přizpůsobuje vývoji situace ve světě. Rychlost postupu

a vývoje BRI samozřejmě vždy také přímo odráží momentální ekonomickou kondici Číny, která například v roce 2018 výrazně zpomalila (Garlick 2020: 142).

Celková charakteristika BRI se dle čínských odborníků dá popsat pomocí dvou klíčových faktorů. Zaprvé se jedná o ekonomický faktor, tedy BRI představuje co do rozsahu obrovskou revoluci v ekonomickém globálním prostředí, která transformuje podobu Číny, a stejně tak i zemí ležících podél pozemní Nové hedvábné stezky. Druhý faktor se týká mezinárodních vztahů, v rámci kterých vzniká nová éra *win-win* strategie přinášející dosud nepoznaný druh spolupráce, který se významně liší od těch, které svět poznal v éře kolonialismu a imperialismu, ale také se má zásadně lišit od světa stvořeného po 2. světové válce. V podstatě je tedy BRI oficiálně vykládána jako první opravdová příležitost k oboustrannému ekonomickému prospěchu a spolupráci, která nepředstavuje hru s nulovým součtem. Zároveň je BRI chápána jako významná část čínské mezinárodní politiky (Liu 2018: 15).

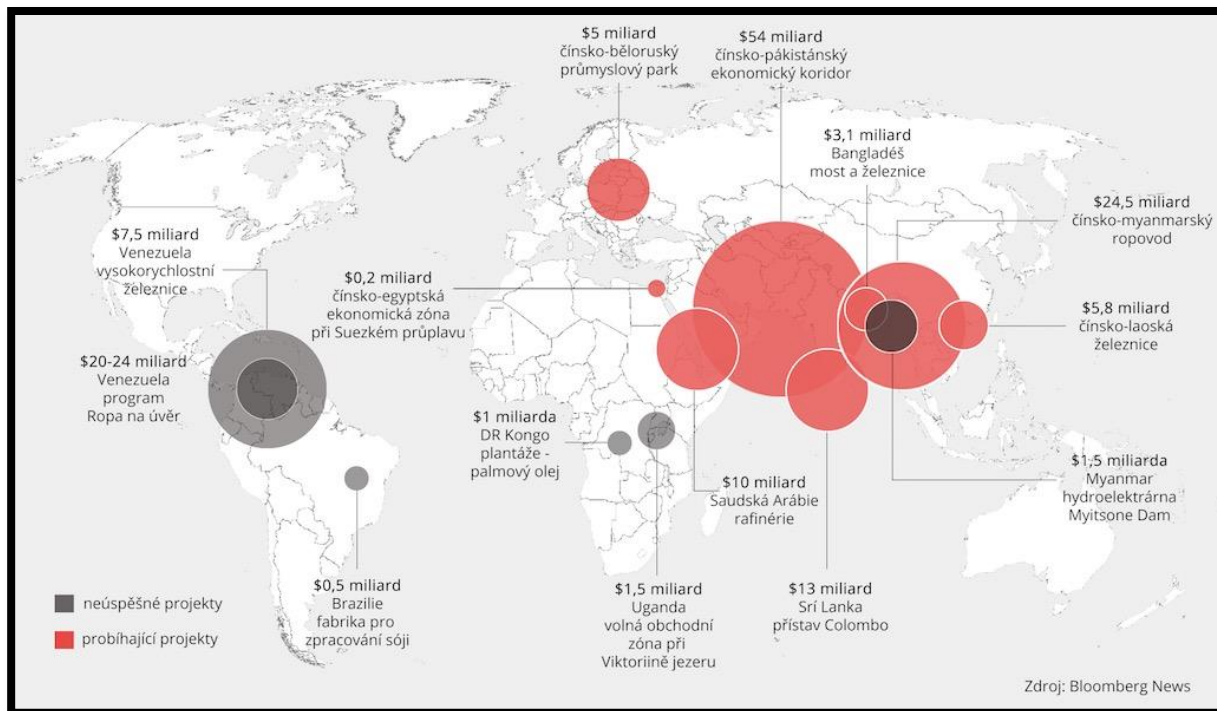
2.2 Prvním krokem ke zbohatnutí je stavět silnice

3. října roku 2013 poprvé promluvil Si Ťin-pching o BRI v indonézském parlamentu. Navrhl vybudovat námořní hedvábnou stezku 21. století a založit Asijskou infrastrukturní investiční banku s cílem podpořit konektivitu a ekonomickou integraci nejdříve v rámci regionu a uskupení ASEAN. Na základě zprávy Národního výzkumného ústavu v Sin-ťiangy se BRI stala součástí národní strategie pod názvem: Budování strategické tepny pro otevření Číny na západ (Liu 2018: 17). Z toho vyplývá, že BRI se posunula přímo do centra toku ohromných státních i soukromých investic.

Tyto investice plynou nejdříve do výstavby infrastruktury, která je pro růst BRI naprosto zásadní, tedy silnice a železnice, ropovody a plynovody, optická vlákna a komunikační systémy, přístavy a letiště (Zhang – Alon – Lattemann 2018: 2). Země, které leží podél Nové hedvábné stezky, jsou obecně v dopravní infrastruktuře zaostalé. Je pro ně velmi obtížné obchodovat a cestovat, protože mnoho míst ležících v těžko dostupných oblastech u hor, pouští či řek je odříznuto od obchodních cest. Proto je budování silnic označováno za společný zájem všech. Cílem je postupnou unifikací a sladěním vybudovat kvalitní síť infrastruktury, která bude efektivně spojovat všechny oblasti mezi Asií, Evropou a Afrikou (Shang 2020: 3).

S rostoucí obchodní spoluprací se čínské požadavky na unifikaci rozšiřují i do finančního a právního prostředí participujících zemí, jako například vzájemná pomoc při výměně informací, spolupráce v mezinárodním právním prostředí, přijetí vhodných opatření v zájmu usnadnění obchodu a transféru investic, sjednocení celních předpisů atd. (Shang 2020: 3). V rovině čísel, BRI má poskytnout zhruba 65 zemím investice do infrastruktury, které jsou co do rozsahu objemnější než býval kdysi Marshallův plán. Asijská infrastrukturní investiční banka (AIIB) nabídne dohromady 200 miliard dolarů jako investice do představené výstavby infrastruktury v Asii (Zhang – Alon – Lattemann 2018: 11). Celkový přehled investic je možné vidět na mapě níže (Obrázek 3).

Obrázek 3: Čínské investice v rámci BRI

Zdroj: Bloomberg podle Sinopsis 2017a

BRI je však navržena jako mnohem komplexnější strategie, která zahrnuje kromě obchodu také například politický dialog, finanční spolupráci a mezilidskou výměnu. Náklady na BRI, které se dle odhadů pohybují okolo 800 miliard USD, přičemž se pravděpodobně nejedná o konečnou částku, budou pokryty převážně Čínou a podporovány Asijskou infrastrukturní investiční bankou (AIIB) a dalšími (Zhang – Alon – Lattemann 2018: 2). V rámci BRI se za jednu z nejdůležitějších institucí považuje Mezinárodní komora hedvábné stezky a obchodu (SRCIC). Ta se skládá hlavně z národních obchodních komor zemí, které na BRI participují a tedy se jedná o jakousi první mezinárodní obchodní konfederaci. SRCIC v současné době sdružuje 129 organizačních členů původem ze 77 zemí, včetně regionálních obchodních komor a milionů přidružených podniků (Berlie 2020: 14). SRCIC slouží jako spojovací most pro podniky a vlády současně poskytující platformu pro spolupráci

mezi podnikatelskými sdruženími a členy SRCIC. Ustavení takového orgánu představovalo marketingový tah sloužící k lepší propagaci a atraktivitě celého projektu. Čína prezentuje BRI jako gigantický projekt, který je navržen tak, aby podporoval globální volný obchod, otevřenou světovou ekonomiku v duchu regionální spolupráce, a v neposlední řadě má podporovat alokaci ekonomických zdrojů a povzbudit hlubokou integraci trhů. V souvislosti s tím je také často vyzdvižována schopnost BRI podporovat rozvoj tak, aby bylo dosaženo *win-win* spolupráce (Liu 2019: 60).

3. Čínský sen

Slovní obrat, který Si Ťin-pching ve svém projevu z roku 2013 použil, tedy „sen o silné Číně“ napovídá mnohé o tom, jakou cestou se Čína hodlá vydat. Zmínka o čínském snu však od té doby zazněla ještě mnohokrát, přičemž za datum jeho naplnění Si stanovil rok 2049. Rok není zvolen náhodně, jelikož se jedná o stoleté výročí vzniku komunistického čínského státu a vzestupu Mao Ce-tunga (Pillsbury 2014: 42). Západnímu pozorovateli by se projev čínského prezidenta mohl jevit snad jen jako emotivní a prázdné vyjádření, avšak není tomu tak. Ve skutečnosti Si Ťin-pching narážel na knihu, která je v Číně velice dobře známá, a která vyšla v roce 2009 pod názvem *Čínský sen*, jejímž autorem je Liou Ming-fu, plukovník Lidově osvobozené armády. V době psaní knihy působil na Čínské univerzitě národní obrany, která je známá tím, že zde musí absolvovat výcvik budoucí čínští generálové. Především však ve své knize použil obrat „stoletý maraton“ (Pillsbury 2014: 42). Zmíněná publikace pojednává o tom, „jak se Čína stane světovou mocností, když nejprve předstihne Spojené státy a posléze zaujme jejich místo. Liou rozebírá, proč Sovětský svaz se svou snahou o převzetí mocenské pozice Spojených států ztroskotal, a v jedné kapitole předkládá hned osm důvodů, proč Čína dopadne jinak“ (Pillsbury 2014: 42 - 43).

Mnozí vysvětlují čínský sen jako ekvivalent americkému snu s cílem přinést poselství snadno pochopitelné pro všechny. Narozdíl od amerického pojetí snu, které klade důraz na individualitu a osobní obohacení, čínské chápání snu je specifické především tím, že stát hraje důležitou úlohu v osudu jednotlivce. Stále větší počet Číňanů věří, že americký sen pomíjí a ztrácí dech, zatímco ten čínský naopak postupně nabírá na síle a otevírá „jasné vyhlídky pro zkoumání diverzifikovaného rozvoje lidské civilizace“ (Thaiyakkattil 2019: 52). V souvislosti s čínským

snem se také hojně skloňuje pojem „omlazení“, které popisuje obrovský růst čínské ekonomiky od vlády Teng Siao-pchinga. V době, kdy se vlády ujímal Si Ťin-pching, a kdy Číně hrozila recese a nezaměstnanost, byl fenomén čínského snu a čínského omlazení použit pro zavedení pravidel pro opětovné zrychlení čínské ekonomiky. Ve jménu těchto fenoménů začíná být také čínská mezinárodní politika postupně přeorientována z měkké a pasivní linie na linii sebevědomou a asertivní (Dogan 2021: 94). V současnosti je omlazení jedním z hlavních cílů čínských elit.

Podle Si Ťin-pchinga znamená čínský sen především rozvoj, mír a vzájemně prospěšnou spolupráci. Neméně zajímavé je Siho tvrzení, že čínský sen velmi úzce souvisí se sny lidí v jiných zemích, a že čínský sen je ve skutečnosti organickou součástí Světového snu, který je prochnut společným úsilím všech národů. BRI je ideálním nástrojem pro plnění těchto snů, jelikož svojí povahou překračuje hranice a dosahuje kooperace (Shang 2019: 11). BRI je „strategická vazba budování snů všech lidí z okolních zemí stezky, a také pouto sblížování již participujících, ale také zatím nezúčastněných zemí“ (Shang 2019: 12).

V první kapitole jsme si stručně představili historickou Hedvábnou stezku a k čemu sloužila. Nebyla využívána pouze pro směnu nejrozličnějších předmětů, ale byla využívána také pro sdílení nápadů, představ, vizí, zvyků či dokonce společenských norem. Docházelo tedy, řečeno dnešním jazykem, k „transferu *know how*“, pro který Čína v dnešní době trpělivě buduje cesty a instituce pod střechou BRI, která by tak časem mohla otevřít cestu také k inovacím ve společenských normách a politických institucích (Zhang 2022: 17). V jednom ze svých projevů Si Ťin-pching kladl důraz na to, aby světové příležitosti fungovaly pro Čínu a čínské příležitosti fungovaly pro svět. Tyto příležitosti, ať již znamenají cokoliv, budou generovat organizace sdružující země, které Čína chápe jako lukrativní a zajímavé, například Šanghajská organizace, ASEAN,

spolupráce ve formátu 10 + 1 či spolupráce Číny s arabskými státy (Shang 2019: 12).

Není pochyb o tom, že BRI je jedním z nejambicióznějších ekonomických projektů s globálním rozměrem ve 21. století, který má za cíl přebudovat starou globální architekturu a nahradit ji novým mezinárodním řádem, na jehož vrcholu bude Čína, jakožto přední světová velmoc (Zhang – Alon – Lattemann 2018: 2). Čína si však dává velký pozor na to, aby byla BRI a její expanze v okolních státech vnímána za každou cenu pozitivně. Jak prohlásil čínský velvyslanec v Pákistánu: „Čínský sen je snem o míru. V průběhu historie Čína usilovala o mírové vztahy s ostatními zeměmi. Čína nikdy nebude rozšiřovat svou moc prostřednictvím kolonizace a drancování“ (Jaiswal – Bhatt 2021: 96).

Francis Schortgen, který je součástí multidisciplinární skupiny odborníků studující BRI, je však přesvědčený, že iniciativa není ničím jiným než pokusem nastolit nový globální ekonomický řád s Čínou u kormidla, odrážející zásadní změnu pozice velmocenských vztahů (Zhang – Alon – Lattemann 2018: 4). Dle politologa Thomase D. Lairsona je BRI projektem, který jen využívá výhody liberálního globálního obchodu vytvořeného Spojenými státy, který skýtá pro BRI nespočet příležitostí. BRI přirovnává k Marshallovu plánu, který pomohl nastavit nové rozložení sil po 2. světové válce (Zhang – Alon – Lattemann 2018: 7). To však Číňané odmítají a říkají, že Marshallův plán měl za cíl resuscitovat evropskou ekonomiku prostřednictvím finanční pomoci, aby se Evropa stala hlavní silou a nástrojem USA proti SSSR a zároveň tento plán umožnil USA pohodlněji ovládnout evropský trh. Podle čínských expertů se tedy celkově vzato jednalo pouze o produkt ideologie studené války, zatímco BRI si klade za cíl vzájemně výhodnou spolupráci (Liu 2018: 16).

Jisté však je, že společně s AIIB má Čína potenciál přestavět asijskou bezpečnostní architekturu a postupně zvrátit mocenský poměr

vůči Indii, Vietnamu, Japonsku a Spojeným státům. Pro jednotlivé státy v Asii je navíc BRI velmi atraktivní příležitost pro rychlou akceleraci jejich ekonomiky, která zároveň přestane být závislá na ekonomické podpoře z Ruské federace či Spojených států. Čína tedy tímto krokem nabídne pro mnohé asijské státy zdánlivě velmi výhodnou alternativu, přičemž se však postupně s rostoucí ekonomickou závislostí bude proměňovat i zahraniční politika těchto států a také ochota provázat se s Čínou a BRI mnohem těsněji, než kdy předtím (Zhang – Alon – Lattemann 2018: 7).

BRI naznačila změnu paradigmatu v čínské mezinárodní politice. Není to jen běžná strategie ke zvýšení ekonomických a politických výhod, ale má také hluboké historické kořeny a význam pro Čínu. Jde o mezinárodní krok, který do jisté míry mění pravidla hry (Dogan 2021: 95). Zatímco to Čína soustavně popírá, BRI je součástí plánů, které lze považovat za velkou strategii pro příští desetiletí, ne-li století. Čína také usiluje o nastavení nových diskurzů, které se mají stát prostředkem Číny v boji o globální dominanci. Z pohledu Číny současný diskurz nastavený Spojenými státy působí negativně na čínskou společnost a tak se vedení v Pekingu pravidelně uchyluje k zákazu mnoha západních zpravodajských a mediálních zdrojů v Číně, aby se zabránilo západní ideologické infiltraci (Thaiyakkattil 2019: 39).

3.1 Zajištění energetické bezpečnosti prostřednictvím BRI

Od konce 70. let 20. století se ekonomický vzestup Číny zakládal především na pragmatickém ekonomickém rozvoji pod vedením Tenga Siao-pchinga. Čína se v této době transformovala na největší dílnu světa. Za využití kombinace zahraničních investic, experimentálního podnikatelského prostředí vedeného státními stimuly a subvencemi se podařilo vybudovat masivní exportní průmysl (Garlick 2020: 1).

V důsledku toho se čínská ekonomika postupně propojila se světovou ekonomikou vzájemně závislého globalizovaného obchodu. Čína vyrábí zboží, které se prodává v téměř každém koutě naší planety. V takto akcelerující ekonomice se však zvyšují nároky na energii a spotřebu surovin nutných k udržení výrobního procesu a ekonomického růstu (Garlick 2020: 1).

Ty nejdůležitější suroviny však musí Čína dovážet na velké vzdálenosti. Ropu a zemní plyn dováží Čína ze Středního východu, střední Asie a Afriky, železo k výrobě oceli z Austrálie, měď ze Zambie, zlato ze střední Asie, kobalt z Demokratické republiky Kongo a další kovy a minerály, které jsou nezbytné pro výrobu polovodičů nacházejících se v mobilních telefonech, počítačích a jiných produktech (Garlick 2020: 1). Celé to připomíná jeden velký chobotnicový penězovod, skrze který Čína vysává nejrůznější druhy surovin a financí nutných pro udržení kýženého ekonomického růstu, a jehož chapadla sahají do všech koutů světa. „Čínské vedení trpí téměř paranoidním strachem, že jednou nadejde krize, kvůli které se suroviny v regionálním či celosvětovém měřítku stanou nedostatkovým zbožím. Peking je proto odhodlán přivlastnit si cenné přírodní zdroje ze vzdálených zemí, nebo si nad těmito zdroji alespoň zajistit přímou kontrolu“ (Pillsbury 2014: 57).

V souvislosti s tím uveďme, že někteří odborníci studující BRI dělí její teritoriální směřování na pět částí: Východní Asie, Střední Asie, Západní Asie, Střední a Východní Evropa a Západní Evropa. Sekce západní Asie, je jedním z důležitých strategických opěrných bodů, protože propojuje Čínu se členskými zeměmi Rady pro spolupráci arabských států v Zálivu (GCC). To je organizace šesti zemí Perského zálivu vyvázejících ropu, která vznikla v roce 1981 ve Spojených arabských emirátech za účelem hospodářské, vědecké a obchodní podpory (Zhang – Wang 2021: 37). Tyto země, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty, Katar, Kuvajt, Omán a Bahrajn, se snaží diverzifikovat svoji ekonomiku z důvodu příliš

velké závislosti na vývozu pouze jedné komodity, tedy ropy, která je zároveň pilířem průmyslu uvedených zemí. Bohaté energetické zásoby učinily ze šesti států Perského zálivu jeden z nejdůležitějších zdrojů energie na světě. V rámci zmíněného plánu diverzifikace ekonomiky a snížení závislosti na ropě země GCC značně investují do výstavby infrastruktury, rozvoje zemědělství a zlepšování investičního prostředí s cílem přilákat zahraniční investice a povzbudit rozvoj služeb a ostatních odvětví průmyslu (Zhang – Wang 2021: 38).

Tento vývoj je Čínou velice vítán, neboť je plně v souladu s BRI, která počítá s obrovskými investicemi do infrastruktury a integrace zemí a regionů, které jsou z pohledu Pekingu nejzajímavější. Motivace Číny je tedy naprosto jasná (Zhang – Wang 2021: 38). Sami Číňané však popírají, že by BRI podporovala jakoukoliv formu „neokolonialismu“, jak je často tento čínský postup vůči nerostnému bohatství nazýván, který nebere žádné ohledy na stabilitu jednotlivých zemí a stav životního prostředí. Například Zhao Lei, profesor institutu pro mezinárodní strategická studia na stranické škole Ústředního výboru KSC sice uznává, že podél Nové hedvábné stezky se nachází velký počet států, které jsou bohaté na ropu, plyn či uhlí, odmítá však, že by Čína svým postupem jakkoliv ohrožovala ekosystém a sociální stabilitu stejně tak, jako že by čínské podniky upřednostňovaly zisk před životním prostředím (Shang 2019: 11). Poukazuje na to, že když západní země kolonizovaly ostatní různé části světa, sahaly při tom hojně k vojenské síle, pomocí které nutily místní vlády k otevření hranic západním produktům. Odtud prý pramení zakořeněný odpor vůči podobným mezinárodním projektům (Shang 2019: 11).

Součástí BRI však není pouze získání ropy či uhlí. Od překotného ekonomického rozvoje Číny se například na toku řeky Jang-c'-ťiang postavilo kolem 10 000 petrochemických podniků a další 4 000 v jejím bezprostředním okolí (Pillsbury 2014: 243). „Provoz těchto továren má za

následek, že 40 % veškerých toků v zemi trpí vážným znečištěním a voda ve 20 % řek je natolik toxická, že není bezpečné ani s ní přijít do styku, natož ji pít. Nepitných je též nejméně 55 % tamních podzemních vod – a že jich v Číně vůbec není mnoho“ (Pillsbury 2014: 244). O tom však v mnohých případech Číňané, kteří vodu pijí, ani nevědí, jelikož pro některé regiony vláda nevydala žádné varování. Tento tragický výsledek upřednostnění ekonomického růstu na úkor životního prostředí už začínají pociťovat i čínští sousedé, kteří mají o další důvod k obavám navíc kvůli rozsáhlé stavbě čínských přehrad. Tato výstavba je v souladu s vyhlášenou čínskou strategií na ztrojnásobení energetické produkce vodních elektráren, „což ovšem znamená, že ze spousty čínských řek zbyde jen tenký pramínek“ (Pillsbury 2014: 244). S tím koreluje výrok Zhao Leie o tom, že například Tádžikistán a Kyrgyzstán ropu vůbec nemá, zato mají však hodně vody, které je v Číně nedostatek, především pak v pěti severozápadních provinciích. Proto by Čína v rámci BRI měla s těmito zeměmi spolupracovat (Shang 2019: 11).

Čína je zemí s velmi omezeným množstvím ropy a zemního plynu s nízkým podílem těchto surovin na obyvatele a možnosti pro zlepšení domácí produkce jsou taktéž značně omezeny. Zároveň se předpokládá, že budoucnost hospodářského růstu Číny bude záviset právě na trzích s ropou a s její dostupností v globálním měřítku (Zhang – Wang 2021: 59). Předpokládaná poptávka Číny v roce 2030 podle odhadů stoupne na 14 miliónů barelů ropy za den a v roce 2040 to bude již 16 miliónů, přičemž bude ropa tvořit až 18,1 % energetického mixu Číny (Zhang – Wang 2021: 59).

V souvislosti s BRI je důležité připomenout důležitou iniciativu, která se nazývá Fórum o spolupráci mezi Čínou a Afrikou (FOCAC). V rámci tohoto fóra, které se pravidelně koná jednou za tři roky střídavě v Číně a Africe, se Čína snaží proklamovat svůj cíl pozvednout úroveň afrických zemí na základě *win-win* spolupráce (Zhang – Alon –

Lattemann 2018: 155). Čína se snaží na africkém kontinentu prosadit již od dob studené války, kde se snažila působit jako protiváha Spojeným státům (Berlie 2020: 158).

Na tyto vztahy se tak logicky snaží navázat, na základě čehož čínská vláda vyzvala k tomu, aby se FOCAC stalo hlavní platformou pro spolupráci mezi Čínou a Afrikou v rámci BRI, ve které je Afrika zobrazena jako nezbytná součást Pásu a stezky (Zhang – Alon – Lattemann 2018: 155). Není příliš těžké uhodnout proč. Do Afriky vedla první zahraniční cesta čínského prezidenta během jeho druhého funkčního období, přičemž v jeho projevu, který zde pronesl, vyzdvihl hluboké přátelství a společnou historickou zkušenost, která Afriku s Čínou podle Siho pojí (Sigdel 2020: 65).

FOCAC je také implicitním uznáním vzájemné závislosti mezi stranami a signálem rostoucích čínských investic v Africe, které v dohledné budoucnosti konstantním tempem porostou (Zhang – Alon – Lattemann 2018: 155). Národní zájem Pekingu je v Africe rozdělen do čtyř dimenzí: politické, bezpečnostní, ekonomické a ideologické (Berlie 2020: 163).

V rámci politické dimenze se Peking snaží vystupovat jako faktický vůdce rozvojového světa. Snaží se získat Afriku jako spojence, přičemž se Číně daří podněcovat v Africe podezření vůči Západu připomínáním historického ponížení v podobě kolonialismu, které se údajně Západ snaží restaurovat (Berlie 2020: 164). V souvislosti s tím Čína velice často vykresluje sama sebe jako oběť západního imperialismu, což je součást narativu účelově šířeného Čínou. Prostřednictvím BRI a platformy FOCAC se Číně v Africe daří dosahovat politických cílů, jako je například izolace Taiwanu, se kterým v současné době v Africe udržuje diplomatické styky pouze Svazijsko (Berlie 2020: 164).

Mezi nejdůležitější oblasti spolupráce v bezpečnostní a ekonomické oblasti patří společné investiční iniciativy, zvláštní ekonomické zóny a industrializační projekty. Pro Africký kontinent je nezbytné rozvíjet především zaostalou infrastrukturu, nedostatek odborníků a kvalifikovaného personálu a nedostatek kapitálových zdrojů (Lasak – van der Linden: 115). Jak jsme si představili výše, BRI nabízí možnosti, jak proti těmto nedostatkům bojovat a mnoho afrických politiků opravdu věří, že udržitelný rozvoj a růst ekonomiky je možný, pokud se k BRI připojí. Čína se za posledních deset let stala největším obchodním partnerem a zásadním investorem v Africe. Zároveň je však Afrika pro Čínu zásadní, jelikož se zde nachází nejen hojnost přírodních zdrojů, ale Afrika je také důležitým a stále rostoucím trhem pro čínský export s rozsáhlou a mladou pracovní silou. Předpovídá se, že Afrika bude mít největší nárůst mladé populace v příštích dvou desetiletích a v roce 2050 bude mít téměř 2,5 miliardy obyvatel (Lasak – van der Linden: 116).

Povzbudivý růstový trend vykazuje od roku 2000, přičemž v roce 2010 dosáhla průměrná míra růstu Afriky 5,4 %, což řadí kontinent mezi nejrychleji rostoucí ekonomiky na světě (Sigdel 2020: 66). Na základě dohod o BRI jednotlivé země postupují v industrializaci, urbanizaci a modernizaci. Pokrok je vidět také v oblasti diverzifikace afrických ekonomik a již zmíněný růst mladé populace, což poukazuje na slibnou budoucnost Afriky a také jejích externích partnerů (Sigdel 2020: 66).

BRI významnou měrou podporuje cíle Agendy 2063, která předpokládá panafrickou konektivitu, a jejímž cílem je podpořit růst vnitroafrického obchodu. Jedná se tak o obrovskou příležitost pro pronikání BRI do všech států Afriky. Očekává se totiž, že prostřednictvím BRI budou poskytovány velké půjčky s mimořádně „elastickou“ dobou splatnosti (Sigdel 2020: 66). Zatímco mnoho zemí bylo již značně zadluženo, další půjčky a investice, které v rámci dohod o BRI přichází, tento dluhový stres nadále zvyšují. Zároveň je jasné, že schopnost

mnohých afrických zemí splácet tyto dluhy je nedostačující (Sigdel 2020: 66).

Čína v Africe vytvořila oboustranně prospěšné prostředí ve smyslu toho, že každá strana disponuje přesně tím, co té druhé zoufale chybí. Tato politika poskytování půjček s úroky ve formě získání koncesí na těžbu přírodních zdrojů funguje ve své podstatě jako forma zahraniční politiky (Berlie 2020: 165). Dalším logickým krokem Pekingu je následně zajistit bezpečnost zdrojů a domácího hospodářského růstu. Na pozadí rostoucí ekonomické přítomnosti Číny v Africe roste také ochrana čínských občanů před terorismem či například únosy. Poskytování ochrany svým občanům na území Afriky se tedy stalo nezbytné pro udržení legitimacy na domácí politické scéně, přičemž tento pozvolný postup také vytváří vhodné myšlenkové prostředí pro častější případné operace čínských vojenských jednotek či pro stavbu základen. Čínskou přítomnost dále umocňuje také účast čínské armády na misích OSN, která podporuje Čínou šířený narativ o mírovém rozvoji a čínsko-africké solidaritě (Berlie 2020: 165).

A konečně, ideologická dimenze navazuje na politiku otvírání, která započala za období vlády Teng Siao-pchinga. V návaznosti na tuto politiku dochází v rámci FOCAC ke „kolektivním konzultacím a dialogům“ a co je důležitější, k utváření mechanismu spolupráce mezi rozvojovými zeměmi ve formě spolupráce Jih-Jih (Berlie 2020: 165). Čína hojně propaguje model kapitalistické ekonomiky v kombinaci s autoritářským fungováním státu. Snaží se vystupovat jako ochránce zájmů rozvojového světa a také jako alternativní model západní dominance (Berlie 2020: 166). Podle mnohých čínských odborníků a akademiků je však propaganda Pekingu v Africe stále nedostatečná a měla by významně posílit. Podle nich by se měla zaměřit především na robustnější medializaci pokroků v afrických zemích v oblasti ekonomického rozvoje a životní úrovně lidí (Thaiyakkattil 2019: 60).

Vliv, který má BRI na rozvojové státy si taktéž zaslouží pozornost. Iniciativa se snaží postupně symbolicky posouvat moc ze Severu na Jih. Zatímco v minulosti byly hlavním hybatelem světové ekonomiky západní státy, v posledním desetiletí to byly především členské státy BRICS (Brazílie, Rusko, Indie, Čína a Jihoafrická republika) a některé další rostoucí ekonomiky rozvojových zemí jako je Vietnam, Nigérie, Turecko a Bangladéš. BRI vytváří skvělou příležitost pro posun těžiště spolupráce na úroveň Jih-Jih, což stojí v protikladu ke spolupráci mezi rozvinutými a rozvojovými ekonomikami na úrovni Sever-Jih (Lasak – van der Linden: 116). Tento proces může v budoucnu vést k vyváženějšímu a efektivnímu globálnímu ekonomickému systému. Na druhou stranu je však třeba dodat, že většinu jižních zemí tvoří právě africké státy a vztahy mezi Čínou a Afrikou a mezi Čínou a jihovýchodní Asií jsou přímým odrazem ekonomické spolupráce na úrovni Jih-Jih (Lasak – van der Linden: 116). Přes všechny čínské proklamace je však obecně známo, že místní podniky a firmy se do projektů zapojují jen formálně či utvářejí minimální přidanou hodnotu, ze které by mohly následně těžit a růst. Očekávaný transfer technologií se v mnohých případech také nekoná. V oblasti stavebnictví si čínské firmy dovážejí pracovní sílu přímo z Číny, častokrát s minimální kvalifikací (Zhang – Alon – Lattemann 2018: 158).

Klíčovou roli pro budování BRI bude mít do budoucna Džibutsko, které již před několika lety podpořilo otevření Čínou zřizované banky (Silkroad International Bank). Dále zde od roku 2017 funguje vojenská základna (Zhang – Alon – Lattemann 2018: 157). Objevují se důkazy o tom, že Čína je pokrokem v rámci BRI v Africe nadšena a dosavadní vývoj předčil všechna očekávání (Zhang – Alon – Lattemann 2018: 157). Důvodem nadšení Pekingu jsou tři velké úspěchy: otevření železnice Mombasa – Nairobi, železnice Addis Abeba – Džibuti a konečně, již zmíněné vojenské základny. Obě železniční tratě jsou financovány Čínskou bankou pro export a import, která investovala do železnice

Mombasa – Nairobi 3,2 miliardy dolarů, přičemž se jedná o největší infrastrukturní projekt v Keni od získání nezávislosti (Berlie 2020: 171).

Druhá ze jmenovaných železnic Abeba – Džibuti je první africkou přeshraniční a nejdelší elektrifikovanou železniční tratí. Z těchto zemí se čínské aktivity v rámci BRI rozšiřují do ostatních zemí, jako je například Senegal, který již podepsal dohodu o participaci na BRI (Berlie 2020: 171). Jen pro dokreslení, podle údajů od American Enterprise Institute, který se zabývá sledováním čínských investic po světě, kromě Džibutska můžeme identifikovat další tři investiční destinace v Africe. Od roku 2005 do roku 2018 mířily nejmohutnější investice v miliardách dolarů do Nigérie (49,96), Egypta (24,39) a Etiopie (23,85), přičemž mezi nejdůležitější cílová odvětví patří doprava, energie a nemovitosti (Sigdel 2020: 69).

Je třeba také zmínit, že nejdůležitější důvod, citovaný čínskými médii pro budování vojenské základny v Džibuti, byla ochrana BRI. Podle čínských médií je Džibutsko klíčovým uzlem námořní hedvábné stezky evropských a asijských trhů, přičemž je tato země často nazývána jako brána do Afriky a Evropy. Z toho plyne důležité zjištění, že BRI, kromě proklamovaných ekonomických přínosů pro místní obchodní subjekty, může velmi dobře sloužit jako jakýsi předvoj a „ledoborec“ čínských zájmů ve světě, který bude vytvářet pádné důvody a argumenty pro vojenskou přítomnost dle libosti Pekingu. Na tuto čínskou praxi se blíže podíváme v jedné z následujících kapitol.

3.2 Pod nebesy je pouze jeden panovník

V roce 2013, kdy byla oficiálně představena BRI a kdy se ujmul prezidentského úřadu v Číně Si Ťin-pching, v něm mnozí viděli jakéhosi čínského Gorbačova. Obecně se tehdy očekávalo, že Čína bude zhusta

reformovat a nakonec nastoupí cestu k demokracii a k volnostržní ekonomice západního stříhu. Brzy se však ukázalo, že Siho představy se točí kolem toho, jak najít cestu na vrchol globální hierarchie a jak přetvořit globální řád k obrazu svému. To přitom tvoří součást snu o silné Číně, o kterém se Si ve svém projevu zmínil (Pillsbury 2014: 29). To se shoduje s názory mnohých odborníků, dle kterých se nacházíme na počátku času Číny. V současném mezinárodním systému mají dominantní roli stále ještě Spojené státy americké. Čína však USA rychle dohání a jelikož se zatím nemůže Spojeným státům rovnat vojensky, je nucena rozvíjet měkkou moc a využívat ji k „harmonizaci“, jak Čína sama tento proces nazývá, aktérů v mezinárodním prostředí svojí kulturou a systémem. Jinými slovy, Čína chce prostřednictvím účelově vykládaných narativů a politickou a ekonomickou silou ukázat, že je hodna vůdčí role v mezinárodním systému (Berlie 2020: 21).

Čínské chápání filosofie světového pořádku vychází z představ o nadřazenosti čínské kultury. „Na bedrech Číny, tvořící středobod civilizovaného světa, leží tudíž zodpovědnost za zušlechtění ostatních zemí a národů, čehož má dosáhnout jejich harmonizací – tedy tím, že jim bude vštěpovat čínské hodnoty, jazyk a kulturu, aby byly s říší pod nebesy lépe sladěny“ (Pillsbury 2014: 44). Čínskou povahu popisuje také Henry Kissinger, který měl příležitost se s ní seznámit na jeho četných cestách do Číny, přičemž mnohokrát odkazuje na čínskou tendenci považovat svůj národ za středobod celé civilizace, ve které hraje nezastupitelnou roli (Kissinger 2011: 504).

V této harmonizaci vztahů má hrát nezastupitelnou roli právě BRI, jako koncept čínské měkké síly, která je schopna zároveň zprostředkovávat vyjednávání a mezinárodní arbitráže, což dále jen posílí legitimitu nejen BRI, ale celé Číny. Existují opodstatněné obavy, že tak dojde k duplikaci několika mezinárodních institucí, přičemž může docházet také k masovému nerespektování rozsudků původních

mezinárodních organizací čím dál větším počtem států. Jako příklad lze uvést rozsudek mezinárodního soudu z roku 2016 ve sporu Filipín a Číny ohledně nároků na ostrovy Paracel a Spratly, který Čína však odmítla respektovat (Berlie 2020: 16). Kromě toho, hrozba podkopání legitimacy hrozí také Organizaci spojených národů, což je jediná politická instituce na světě, kde má zastoupení v podstatě každá země. Byla však stvořena ve světě, jehož bezpečnostní architektura byla vystavěna Spojenými státy.

Stejnému nebezpečí bude pravděpodobně čím dál více čelit také Severoatlantická aliance, jejíž potenciální protiváhou byla v roce 2001 ustavena Šanghajská organizace spolupráce (ŠOS). Do této organizace patří včetně Číny také Kazachstán, Uzbekistán, Tádžikistán, Rusko a Kyrgyzstán (Pillsbury 2014: 248). Samozřejmě se nejedná o plnohodnotnou protiváhu Severoatlantické aliance, avšak kooperace a integrace mezi těmito státy nadále roste a zaměřuje se i na otázky obchodu, finančnictví či práva. Dále je třeba zmínit, že ŠOS sdružuje ve své podstatě autoritářské režimy, přičemž do budoucna není vyloučeno, že se tato organizace rozroste o další členy, jako například Indii, která se v současnosti těší statutu pozorovatele (Pillsbury 2014: 249). Čína již založila několik institucí, z nichž jmenujme například Rozvojový fond obchodní rady, který má poskytováním výhodných úvěrů upevnit ekonomickou kontrolu. Dále se jedná například o Fórum akademických poradců, v rámci kterého se diskutují otázky školství, legislativní a justiční problematiky či kultura. Zdaleka nejdůležitější roli má do budoucna hrát zmíněná AIIB, která má konkurovat Světové bance sídlící ve Washingtonu (Kirchick 2016: 174). „Jde o explicitní nástroj čínské zahraniční politiky navržený tak, aby se mohl stát středobodem případného sinocentrického finančního systému, který by konkuroval brettonwoodskému systému mezinárodního finančnictví a nakonec ho nahradil“ (Kirchick 2016: 174 – 175).

„Přejde-li Indie z pozice pozorovatele do postavení plnoprávného člena, budou se k ŠOS do roku 2050 počítat tři z největších ekonomik světa. Členské státy budou mít tudíž dostatek hospodářské síly, aby oslabily libovolnou globální instituci už jenom tím, že na ní odmítnou participovat nebo se řídit jejími rozhodnutími.“ (Pillsbury 2014: 249). Jednou z mnoha možností, jak tento proces zdárně urychlit je například účast na misích v regionech, které se nacházejí v krizi a potřebují humanitární či jakoukoli jinou pomoc. Tato pomoc však nepřijde od OSN, ale například od ŠOS či SCRIC, které tak budou mít možnost postavit se do role zachránce a seriózní organizace, která se zároveň nebude zatěžovat demokratickými principy, jelikož s sebou ponese odkaz direktivního rozhodování a účelového vystupování (Berlie 2020: 70). Výsledek by tak mohl být velmi podobný osudu, který potkal Společnost národů bez USA. Čína a její spojenci v rámci ŠOS budou totiž generovat rostoucí procento světového HDP, přičemž už teď se ze strany některých odborníků ozývají hlasy, které volají po zavedení obchodního systému přijímajícím pouze měnu členských zemí ŠOS (Pillsbury 2014: 249).

BRI má tyto snahy především urychlit a také pomoci legalizovat skrz nevinně vyhlížející mezinárodní obchod, na kterém má možnost participovat každý. Výbor komunistické strany Číny navrhl vyvinout právní a arbitrární systém v Hainanu, kterému by předsedali čínští arbitři mnohdy vyškolení v USA, z nichž však také mnozí prošli zkušeností u mezinárodních soudních dvorů (Berlie 2020: 26). Někteří pozorovatelé předpokládají, že Čína se stane globálním lídrem, pokud jde o sílu státních institucí a mezinárodní vliv. Panují taktéž obavy ze šíření čínského politického modelu úměrně s tím, jak poroste čínský vliv prostřednictvím BRI. Je téměř jisté, že například otázka lidských práv, která jsou v Číně naprosto běžně porušována, skončí „opuštěná v příkopech po stranách nové hedvábné stezky.“ (Berlie 2020: 70).

V ohrožení se ocitne také Světová obchodní organizace (WTO), instituce, která vytyčuje pravidla na podporu volného obchodu, a jejíž autoritu se Čína dlouhou dobu snaží podryvat tím, že nerespektuje její pravidla. „Během pár desítek let přijdou Spojené státy a další západní mocnosti o dominantní hospodářské postavení, které jim propůjčuje možnost prosazovat normy a zásady volného trhu. Nepodaří-li se jim v blízké době Čínu přesvědčit, aby tyto zásady přijala za své, utrpí otevřený trh a volný obchod s přeskupením mocenské dynamiky hlubokou ránu a organizace typu WTO, usilující o multilaterální obchodní systém, zůstanou do značné míry bezmocné.“ (Pillsbury 2014: 250).

Vzhledem k tomu, že Čína rychle roste, zatímco západní státy trápí čím dál více strukturálních problémů, mnoho západních analytiků neskryvá vážné obavy z nadcházejícího konce neoliberálního světového řádu. Tyto obavy se promítají do zahraniční politiky jednotlivých států, především pak USA, která je ovlivněna úzkostí z možné prohry v soutěži o světovou hegemonii a světový řád (Jaiswal 2021: 162). Prezident Si Ťin-pching tuto změnu sil zaznamenal a několikrát ve svém projevu zmínil nevídané změny, které se v dnešním světě odehrávají. Číňané si stále nesou odkaz tzv. stoletého ponížení, kterým Čína trpěla od první opiové války v roce 1840, a ta poukazuje na to, že vliv Číny a třetího světa v mezinárodním prostředí neustále roste (Jaiswal 2021: 165). S tím souhlasí i Henry Kissinger, který to dokládá tím, že blíže představuje hned několik čínských publikací, které přiživují v Číňanech pocit ponížení, za které podle nich může Západ v čele se Spojenými státy (Kissinger 2011: 505).

BRI lze chápat jako trpělivou strategii, která se snaží rozšířit vliv jedné země mírovou podporou ekonomického rozvoje ostatních na rozdíl od vojenských invazí, které často volily právě západní státy. BRI tedy ukazuje alternativu ekonomického rozvoje a bohatnutí bez válečných

konfliktů, na což mnoho států, znechucených západními praktikami, reaguje pozitivně (Jaiswal 2021: 165).

Čína začíná aktivně využívat svoji masivní ekonomiku k utváření příznivějšího mezinárodního prostředí pro plnění svých cílů. Zároveň funguje BRI také jako multiplikátor čínské síly, protože usnadňuje podporu státům, které jsou někdy označovány jako „darebácké“, mezi které patří například Pákistán a Írán. Tyto státy výrazně těží z investičních strategií v rámci čínsko-pákistánského hospodářského koridoru, který je součástí BRI, a který tyto státy posiluje především v jejich snaze nabourat současný mezinárodní řád vedený USA (Jaiswal 2021: 165). Tuto čínskou taktiku si detailněji představíme v poslední kapitole.

3.3 Období Válčících států

Čínský způsob uvažování a vnímání okolního světa, stejně tak jako způsob dosahování cílů je pro mnoho západních pozorovatelů velkou záhadou. Z geoekonomického hlediska podporuje čínské chování spíše multilateralismus. Sami Číňané to také hlasitě deklarují protože vědí, že jedině tímto přístupem je možné expandovat na západní trhy, a získat si tak důvěru západních politiků. Pokud se ale na Čínu podíváme blíže zjistíme, že čínské pojetí multilateralismu poněkud mírní reálné pojetí zahraniční politiky, která je založena na národní suverenitě, národním zájmu, národní moci a národním bohatství (Zhang – Alon – Lattemann 2018: 25). Tato dvojitvářnost představuje hlavní taktiku jak dosáhnout čínského snu.

Jak je jistě z textu patrné, jakákoliv vyjádření čínských politických činitelů o BRI se nesou ve znamení pokroku, *win-win* strategie, neomezeného rozvoje a stability či bezbřehého míru. Od počátku jednadvacátého století je Čína nepřekonatelná v počtu ustanovených

multilaterálních ekonomických a obchodních iniciativ a dohod, z nichž některé byly detailněji představeny výše. Jedná se například o Fórum o spolupráci mezi Čínou a Afrikou z roku 2000, Fórum pro hospodářskou a obchodní spolupráci mezi Čínou a portugalsky mluvícími zeměmi z roku 2003, Fórum pro spolupráci mezi Čínou a arabskými zeměmi z roku 2004, Čínsko-karibské hospodářské fórum o obchodu a spolupráci z roku 2005 a Fórum Číny a Společenství latinskoamerických a karibských států z roku 2014 (Zhang – Alon – Lattemann 2018: 25). Čínské iniciativy byly podobně aktivní také na institucionální úrovni, ve které se zaměřily především na prohlubování regionální spolupráce. V tomto případě je nutné zmínit výše představenou Asijskou infrastrukturní investiční banku (AIIB) společně s posilováním uskupení BRICS (Zhang – Alon – Lattemann 2018: 25). Všechny tyto kroky je však třeba chápat jako postupnou snahu o demontáž západní dominance nad světem a vynikajícím nástrojem pro tuto demontáž je BRI. Iniciativa, která funguje v rámci pravidel mezinárodního systému vytyčeného Západem, a která zároveň umě zneužívá jeho liberální podstaty (Jaiswal 2021: 165).

V souvislosti s mocenským pozadím BRI je nutné pochopit způsob, jakým čínské vedení uvažuje o světě. V předchozích kapitolách byla představena publikace čínského důstojníka, která nese název *Čínský sen*, ve kterém je hojně zmiňována strategie s názvem Stoletý maraton, za jehož začátek je udáván rok 1949 (Pillsbury 2014: 302). Jedná se o komplexní a tajnou strategii, jak vystřídat Ameriku na pozici vůdčí globální velmoci. Tato kniha však není jediná, která se v nejvyšších politických kruzích těší obrovskému zájmu.

Mezi čínskými elitami je již mnoho let v oblibě soubor publikací, které se věnují specifickému období čínských dějin datovanému přibližně do roku 475 př. n. l., a které se souhrnně označuje jako období Válčících států (Pillsbury 2014: 48). Podrobnému zkoumání a studiu jsou v Číně podrobovány spisy Mistra Suna, které jsou celosvětově známé pod

názvem: *O válečném umění*. Spisy zapadají do období Válčících států, a vypráví o mocenském soupeření sedmi nejsilnějších císařství, z jejichž mnohaletého soupeření nakonec vzejde jediný hegemon, který Čínu sjednotí (Vojta 2014: 10). Pokud chtěla v tomto vysoce konkurenčním a nepřátelském prostředí říše přežít, musela si utvořit schopnosti strategického nadhledu a předjímání několika možných alternativ vývoje situace (Vojta 2014: 10).

Další oblíbenou publikaci spadající do období Válčících států představuje román s názvem *Příběhy Tří říší*, který vypráví o slavné bitvě o Červený útes. V té se střetli dva slavní čínští císaři v zápasu o úplnou nadvládu nad Čínou, přičemž v boji využívali úskoku a lsti (Pillsbury 2014: 68). Dále se jedná o spisy s názvem *Třicet šest lstí*, které měly spolu s ostatními historickými svazky zásadní vliv na formování čínského strategického uvažování (Pillsbury 2014: 48). Jedná se o 36 úskoků, přičemž každý je pojmenován podle známého axiomu (Xiaochun 1990: 5). Všechny patří do řady zrádných spiknutí starověkých vojenských strategií, a všechny také odpovídají taoistickému stylu proměn *jinu* a *jangu*, přičemž zde tyto lsti zastupují pouze temnou stranu *jin* bez vyvažující strany *jang* (Xiaochun 1990: 5). K významu taoismu v čínské strategii se ještě vrátíme v následující kapitole. Není známo, kdo je autorem původního díla, dokonce ani není úplně jisté, kdy přesně vzniklo. Jisté však je, že se jedná o dílo shrnující sadu „špinavých“ triků, používaných starověkými císaři, které se v dnešní Číně stalo povinnou četbou pro každého armádního brance či důstojníka. Hojně je však toto dílo studováno a interpretováno také napříč civilní sférou (Xiaochun 1990: 5).

Jakkoliv se může na první pohled zdát, že takto staré dějinné období nemůže sloužit jako základna pro tvorbu geopolitických vzorců v moderní době, opak je pravdou. Tato dějinná perioda slouží čínským elitám toliko jako inspirace, jak dotáhnout Stoletý maraton do zdárného konce. Celé toto období je charakterizováno mimo jiné mocenským

intrikařením, které je založeno na lsti a téměř bezbřehé krutosti. Jednalo se o darwinovský svět, ve kterém hrál prim především pragmatismus, v rámci kterého se uzavírala účelová spojení a chystaly lsti. Všechna knížectví se přitom snažila dosáhnout titulu *pa*, což lze volně přeložit jako hegemón (Pillsbury 2014: 48).

Etos Válčících států se již dávno stal v Číně myšlenkovým mainstreamem. Strategii Stoletého maratonu, která se opírá o základní myšlenky a moudra z období Válčících států, dostali za úkol uvést do praxe důstojníci čínské armády, kteří mají v Číně, pro západního pozorovatele, až neuvěřitelné pravomoci, které sahají například do civilního vedení, demografické politiky, daňového systému či hospodářských opatření (Pillsbury 2014: 54). Tento plán byl však vždy před světem pečlivě skrýván, stejně tak jako skutečnost, že současní čínští stratégové při tvorbě svých plánů hojně čerpají z historické epochy plné antagonismů, přetvářky, lstí, krutostí a brutality. Místo toho je všem ostatním donekonečna předkládána touha po konfuciánském světě plném vlídnosti a upřímnosti, kterým chce Čína své oponenty uchlácholit a skrýt tak svojí pravou tvář. Ne nadarmo staré čínské přísloví z kroniky Třicet šest lstí praví: „schovej dýku za úsměv“ (Xiaochun 1990: 47).

4. Mocenský kontext

4.1 Ukolébej soka pocitem bezpečí, aby polevil v ostražitosti

Jednou ze základních pouček z období Válčících států je předstírat, že žádná komplexní strategie na získání moci neexistuje. Počínat si jako přítel hegemonu, zatímco tajně pracovat na jeho vnitřním rozkolu (Xiaochun 1990: 10). Počkat, až se jeho pevné svazky rozleptají a jeho soudržnost povolí přesně v duchu starého přísloví: „nahrad' trámy a pilíře shnilým dřevem“ (Xiaochun 1990: 10).

BRI je třeba chápat jako součást širšího narativu, který vypráví komunistická strana Číny (KSČ), a který má sloužit především pro udržení a posilování legitimacy její vlády a vládou přijímaných diskurzů na domácím i mezinárodním poli. Jeden z aspektů, který je dobře viditelný a typický v rámci vyprávěného čínského narativu je snaha o napasování současné podoby Číny na čínskou starověkou kulturu a minulost bez ohledu na to, jak je dnešní Čína odlišná. BRI Číně umožňuje prezentovat se jako “nezápadní“ moderní a kredibilní země a v neposlední řadě také zaplnit ideologické vakuum vzniklé po rozpadu Sovětského svazu (Thaiyakkattil 2019: 37).

Od roku 2004 je plnohodnotnou součástí tvorby čínského narativu také plán Číny na získávání popularity čínské kultury v zemích po celém světě prostřednictvím tzv. Konfuciových institutů. „Konfucius je pochopitelně symbolem jak stvořeným k šíření obrázku vlídné a pokojné Číny. Na Západě se jeho jméno pojí s představou rozšafného a mírumilovného myslitele, který proslul moudrými průpovídkami“ (Pillsbury 2014: 161). Poslání institutů spočívá především ve spolupráci

s místními univerzitami, prostřednictvím čehož nabádá zahraniční zájemce ke studiu čínského jazyka a kultury. Primárním úkolem je však zkreslovat historii Číny, a prezentovat ji jako mírumilovnou zemi, kde se nade vše považuje čest, upřímnost a přátelství (Pillsbury 2014: 161).

Konfuciovy instituty, zřizované čínským ministerstvem školství, jsou nástrojem postupně se vzrůstající čínské měkké moci, která čím dál více ovlivňuje veřejné mínění i samotné vlády států po celém světě. V současnosti funguje po světě asi 500 těchto institutů a k tomu ještě zhruba dalších 1000 Konfuciových tříd, které fungují v rámci institucí zabývajících se primárním a sekundárním vzděláváním (Sinopsis 2017b). Jen v USA jich například působí něco přes stovku, v důsledku čehož se na tyto instituty začaly soustředit nejen zpravodajské komunity, ale také samotní akademici, kteří si často ztěžují na cenzuru, která v rámci těchto institutů funguje. V roce 2017 vydala Národní asociace akademických pracovníků podrobnou studii, ve které popisuje způsob chování institutů v USA, přičemž je označuje za „zbraně čínské soft power a varuje před tím, že vychovávají generaci amerických studentů, kteří o Číně nevědí nic víc, než co jim prezentuje oficiální verze režimu“ (Sinopsis 2017b). Za pozornost také stojí, že v rámci zřizování institutů poskytuje Čína pedagogy, kteří procházejí v Číně speciálním školením, a kteří jsou i nadále v jejich působnosti placeni Pekingem. Navíc kooperující škola dostává v přepočtu statisíce dolarů (Pillsbury 2014: 162).

Samotná Čína se však instituty snaží hájit slovy, o kterých Čína ví, že budou na Západě nejlépe pochopeny, tedy vyzdvihuje jejich přínos v oblasti rozvoje multikulturalismu, komunikace a kultury, přičemž se dle vyjádření zásadně vyhýbá ideologické náplni (Pillsbury 2014: 161). Opak je však pravdou, a pravda je taková, že „doma vede Čína ostrou kampaň za očistu škol od západního vlivu. Na západě zřizuje při místních univerzitách své vlastní instituce ideologického vlivu“ (Sinopsis 2017b).

Vyhýbání se diskuzím na, pro Čínu, politicky citlivá témata, je v rámci Konfuciových institutů samozřejmostí. Konkrétně se jedná o politickou historii Číny, Tchaj-wan, problematiku lidských práv či Tibet. Fungování institutů je značně netransparentní, stejně jako zacházení s finančními prostředky, které jsou vynakládány dle libovůle pekingského řídicího orgánu (Sinopsis 2017b). Konfuciovy instituty jsou v souvislosti s BRI nepostradatelné, jelikož pomáhají pozornost místních společností a politických reprezentací nasměrovat tím „správným“ směrem. Zároveň usilují o co nejlepší vnímání Číny ze strany místních obyvatel a jednotlivých politiků s cílem vlídného a přátelského přijetí BRI a souvisejících požadavků Číny, a tím zasít rozkol do politických struktur (Dogan 2021: 102). Stejně jako pro BRI má Čína i pro tyto instituty jeden důležitý motiv, a tím je robustní posílení měkké moci, na což Čína vynaložila obrovské úsilí a zdroje. Proč se Čína potýká s problémem nedostatečné měkké moci? Dle mnohých je to tím, že v minulosti se čínský režim vždy pokoušel posílit svojí měkkou moc nevhodným způsobem. Obecně se totiž předpokládá, že ta by měla být budována prostřednictvím občanské společnosti spíše nežli byrokracií vládních institucí. Cesta byrokracie nebyla dostatečně přitažlivá a zůstala převážně nepochopena (Dogan 2021: 102). BRI je tak možná největší a nejkomplexnější projekt měkké síly, který Čína dosud uskutečnila (Dogan 2021: 102).

Ze stejného důvodu čínští odborníci upozorňují, že hlavní část mechanismu komunikace a propagace v rámci BRI by měly zajišťovat nevládní organizace, stejně jako interakce mezi vládou, podniky a médii. Čínská vláda může instruovat a organizovat podniky, aby vytvořily zvláštní fondy v rámci veřejné diplomacie a přilákaly tak nevládní organizace, které převezmou hlavní část propagace BRI, zatímco čínská vláda do tohoto procesu nebude zdánlivě nijak zasahovat (Shang 2019: 37).

Další cestou jsou mezinárodní výměny provozované těmito nevládními organizacemi, které by se měly soustředit na propagaci čínské kultury, jazyka a národního obrazu. V rámci expanze BRI by tyto výměny měly cílit především na země, ve kterých BRI působí nejvíce, a které jsou pro ni nejdůležitější. Značný kus práce by dle těchto plánů měly odvést právě Konfuciovy instituty (Shang 2019: 38). Výzva čínské vlády směřuje také k „nevládním“ organizacím v jednotlivých provinciích a má je povzbudit ke globálnímu působení a propagaci BRI v ostatních zemích. Diplomacie by pak měla ostatní vlády participující na BRI povzbudit k tomu, aby si půjčovaly od čínských bank, a aby přebíraly čínskou kulturu a zvyky (Shang 2019: 38). Prostřednictvím BRI a Konfuciových institutů bude Čína do budoucna usilovat také o postupné nahrazení angličtiny jako oficiálního jazyka v rámci BRI čínštinou. Jakkoli to může znít nepravděpodobně, s rostoucím angažmá institutů a nových talentů, vytipovaných na nejvyšší pozice institucí BRI, bude mandarínská čínština čím dál více frekventovanější a případně také stále více žádanější již jen vzhledem k tomu, že mandarínskou čínštinou hovoří zhruba 1, 107 miliardy lidí (Berlie 2020: 23). Čína však zatím deklaruje jako komunikační jazyk angličtinu.

Jen pro představu, Čína chystá jen v příštích deseti letech poskytnout státům participujícím na BRI kolem 30 000 vládních stipendií a pozvat 10 000 učitelů a studentů z Konfuciových institutů v těchto zemích do Číny na studijní cesty (Liu 2018: 174). Čína si efektivitu Konfuciových institutů pochvaluje a velebí především to, že postupně srovnává krok se Spojenými státy coby s globální velmocí (Pillsbury 2014: 164). O tomto úspěchu hojně referují tamní média: „Proč se teď k Číně upíná tolik pozornosti? Stojí za tím její neutuchající mocenský vzmach. ... Svět a Západ k nám dnes musí přistupovat jinak: už nejsme vydáni na milost jejich rozmarům. Nabrali jsme zvolna na síle a nyní se jim začneme stavět na roveň“ (Pillsbury 2014: 164). Po úspěchu v akademickém prostředí se působnost institutů přesunuje i na střední

a základní školy po celém světě, kde je postup obdobný jako na univerzitách. Jako příklad je možné uvést čínskou nabídku ve výši 200 000 dolarů několika australským školám v případě spolupráce na propagaci čínské kultury a jazyka. Nabídka však byla podmíněna tím, že: „by totiž bylo nejlepší, kdyby studenti neměli možnost probírat témata, jako je masakr na náměstí Nebeského klidu nebo otázka lidských práv.“ (Pillsbury 2014: 164).

4.2 Dlouhý zápas nemusí rozhodnout síla armády

Rétorika vyjádření čínských oficiálních představitelů či akademiků silně oponuje argumentům, že se Čína chystá vytvořit svůj vlastní hegemonský systém, přičemž má tomuto cíli vydláždít cestu k úspěchu právě BRI. Toto popírání a mlžení je třeba číst pouze jako součást taktiky, která má oponenty oklamat. Hegemonie obecně závisí na dvou pilířích: materiální moci a podrobení (Dogan 2021: 111). Pokud se podíváme do historie, zjistíme, že Čína měla vždy se svými sousedy i ve svých nejslabších dobách vztah, který nesl výrazné rysy hegemonie. Čína pak zejména v minulém století tyto vztahy prezentovala jako bratrskou solidaritu spřáteleným zemím, avšak ve skutečnosti vztahy závisely na vojenské síle, která udržovala hegemonii (Dogan 2021: 111).

Číňané uznali důležitost materiální moci v reálném světě během výše zmíněného století ponížení. Nebylo to poprvé, co byla Čína napadena cizími vojsky a nedokázala jim čelit vlastními silami. Čínští představitelé mají tedy v historii mnoho příležitostí k poučení o tom, co se stane, když Čína nebude dbát o své hegemonské postavení opírající se o materiální moc. Navzdory tomu si však Číňané plně uvědomují, že dlouhodobých cílů se nemusí nutně dosáhnout prostřednictvím vojenské síly (Dogan 2021: 111). V tomto případě je klíčový příklad Sovětského svazu a závodů ve

zbrojení během studené války. „Číňané věří, že Sovětský svaz zkolaboval, protože je Američané vmanévrovali do závodů ve zbrojení, a to je důvod, proč Čína další závody ve zbrojení dnes odmítají“ (Dogan 2021: 111).

Čínská schopnost učit se z historie a neopakovat chyby svých předchůdců je opravdu mimořádná. „V Číně se traduje jedno známé ponaučení: Nikdy se neptej na váhu králových kotlů. Jinými slovy: nedej před nepřítelem znát, že ho chceš ohrozit, dokud tě ještě může zastavit.“ (Pillsbury 2014: 56). Na „strategické šachovnici“ mezinárodního prostředí to znamená, že nastupující mocnost, která chová ambice stát se světovým hegemonem a nastavit nová pravidla hry, se musí před současnou vládnoucí velmocí přetvařovat a skrývat tak své úmysly, než nadejde vhodná doba. V období Válčících států totiž nebyla nouze o paradoxní situaci, kdy se nastupující vládce zformoval z okruhu nejvěrnějších spojenců vládnoucího hegemonu. „Ve všech případech se starý panovník nechal ukolébat falešným pocitem bezpečí, protože nastupující vyzyvatel se vystříhal dát jakkoli najevo, že by usiloval o jeho odstranění.“ (Pillsbury 2014: 56).

Pokud vezmeme v úvahu obrovské ekonomické zdroje, Čína by mohla vybudovat mocnou armádu, ale neudělá to. Alespoň zatím. V roce 2020 tvořily ze světových výdajů na zbrojení čínské náklady na obranu 13 %, narozdíl od USA, jejichž výdaje na zbrojení dosáhly ve stejném roce podílu 39 % (Sipri 2020). Proč tomu tak je? Přece již samotná vojenská moc působí impozantním dojmem a zároveň funguje jako nátlakový prostředek. Rozvíjející se obranný průmysl také funguje jako akcelerator ekonomické síly, přináší mnoho pracovních míst a mimo jiné také značný rozvoj v oblasti vědy a technologií. Proč se Čína dobrovolně připravuje o takové výhody oproti svým konkurentům? Čína vyčkává na pravý čas. Pokud by již od začátku ekonomického rozmachu mohutně zbrojila a stavěla svůj obranný (a útočný) potenciál, vyprovokoval by takový postup ostatní velmoci v čele s nejsilnějším hegemonem a postrašil by

menší a slabší státy, zejména v oblasti jihovýchodní Asie (Dogan 2021: 111). „To nejhorší, čeho by se sílící vůdce mohl dopustit, by bylo vyvolat střet s mocnějším protivníkem dřív, než uzraje ten nejpříhodnější okamžik. Své skutečné úmysly vyjevil vyzyvatel teprve v poslední fázi mocenského boje – ve chvíli, kdy už byl vladař příliš slabý, než aby se mohl ubránit, a kdy se k němu někdejší spojenci obrátili zády.“ (Pillsbury 2014: 56).

Odtud tedy pramení dvojitvárný charakter čínského chování. Projevy a deklaráce čínského prezidenta i ostatních představitelů o multilaterální povaze BRI, která svým nabíráním na síle pouze stabilizuje multipolární svět, ve kterém jsou si aktéři rovni, a není tedy žádný důvod se ekonomického sílení BRI nijak obávat, jsou jen součástí čínského počínání v duchu rčení „přepluj moře císaři pod nosem.“ (Xiaochun 1990: 1). Tato tvrzení jsou, jak je popsáno v předchozí kapitole, v přímém rozporu s tím, jak Čína vidí ve skutečnosti svět. Tedy optikou hierarchického uspořádání, které nemůže mít dva vládce, a které se v současné době nachází v přechodné fázi a čeká na pevné uchopení nově nastupujícím hegemonelem (Pillsbury 2014: 56 – 57). Jak se tedy orientovat v čínských prohlášeních? Čína se prostě jen nechce předčasně vyptávat na váhu králových kotlů.

Co se týká čínské vojenské moci, pro bezpečnostní potřeby země jsou zatím více než dostačující (Dogan 2021: 112). Použití ozbrojených složek v rámci BRI se týká především čínského námořnictva, které má za úkol zajistit životně důležité námořní komunikační linky pro transport energetických surovin přicházející zejména z Blízkého východu a Afriky. Další důvod ochrany námořních cest je export, tedy ochrana zboží přepravovaného do Evropy kontejnerovými loděmi (Garlick 2020: 191). Objevilo se však několik komplikací, které je třeba vyřešit prostřednictvím použití vojenské síly. Jedná se o potírání Somálských pirátů poblíž Afrického rohu. V tomto případě Čína s nasazením neváhá, přičemž stejný

důvod oficiálně uvedlo pro zřízení vojenské základny v Džibuti. Obecně se však Čína snaží používání síly vystříhat a věnuje se převážně aktivitám na ochranu námořní dopravy, exportu obchodovatelného zboží a importovaných energetických surovin, jelikož se v tomto případě jedná o, v mezinárodním prostředí, snadno obhajitelné použití síly (Garlick 2020: 191).

Pravdou však zůstává, že se řada západních vojenských analytiků nemůže dopátrat odpovědi na to, proč si Čína na ochranu zmíněných cest nevybuduje mnohem větší a silnější armádu, tedy proč nepostupuje podle obvyklých „západních“ vzorců chování? Opět je zde čas pro lekci z historie. Číňané se obávají, že pokud by zbrojili rychleji a rozsáhleji, mohlo by tím dojít k vyprovokování Spojených států (Pillsbury 2014: 60). „Peking se proto kloní k názoru, že potřebuje silovou složku právě tak velkou, aby to stačilo k podepření hospodářského růstu, přitom však dostatečně malou, aby tím předčasně nevydráždil amerického hegemonu.“ (Pillsbury 2014: 60). V podobném duchu se nesou také spisy Mistra Suna, tedy že největší je ten vojevůdce, který porazí nepřítele bez boje, zmocní se celistvé a neporušené kořisti. Měření sil ve válečném poli je nákladné a zdlouhavé, přičemž vyčerpává obě strany (Vojta 2014: 12).

Pokračující růst čínské ekonomiky znamená, že množství dodávek a exportu energie procházející Indickým oceánem se neustále rozšiřuje, a že takové zvýšení vyžaduje stále větší bezpečnostní opatření. Největším mocenským nástrojem Číny v mezinárodním prostředí je však její ekonomika, nikoliv armáda, což není náhoda (Dogan 2021: 112). BRI funguje jako multiplikátor efektivity tohoto prostředku a do budoucna má poskytovat jeho uživatelům mimořádné rozhraní schopností.

4.3 Na vítězství trpělivě vyčkávej – desítky let, nebo i déle

V souvislosti s BRI je třeba poukázat na další významný faktor, který je třeba znát, pokud chceme pochopit pravou podstatu čínské strategie, tedy faktor času. Jedná se o veličinu, se kterou je nakládáno v každé kultuře odlišným způsobem. Západní kultura, především pak politické elity, fungují v časovém intervalu, jehož délka je definována získaným mandátem ve volbách. Zjednodušeně se dá říci, že politici, političtí stratégové, odborníci na PR a další až příliš často promýšlí plány pouze v horizontu poměrně krátkých volebních cyklů. Strategie úspěšných makléřů na burzách se opírají o obchody, které jsou zpravidla krátkodobé a mnohdy se uskuteční za jediný den. Podniky ve svobodných společnostech většinou žijí ze zpráv, které podávají informace za jedno čtvrtletí (Pillsbury 2014: 58).

Jenže Číňané se z období Válčících států naučili, že velké vítězství nikdy nepřichází rychle a úspěch vyžaduje notnou dávku trpělivosti. Mnohdy byl přijat plán, jehož úspěšné naplnění si vyžádalo třeba i stovky let. BRI je považována za jakousi mohutnou dlouhotrvající strategii, která se vzhledem ke svému rozsahu a ambicím, bude vyvíjet desítky let (Zhang – Alon – Lattemann 2018: 25). „Z pohledu dnešních čínských vůdců, kteří automaticky tráví ve funkci dvě desetiletá období, není tudíž nic nezvyklého spřádat plány v časovém rozpětí několika generací a vytyčovat cíle, kterých bude dosaženo nejdříve za půl století.“ (Pillsbury 2014: 58). V první kapitole byl ohromný rozsah BRI detailně představen, stejně tak jako míra zapojení jednotlivých zemí. BRI se má stát komplexním nástrojem zahraniční politiky, který znamená změnu pravidel v mezinárodních vztazích (Dogan 2021: 95).

BRI má také mimo jiné představovat komplexní a elegantní řešení mnoha čínských problémů, cílů, a dokonce i snů. Po mnoha letech nerušeného růstu začala Čína pociťovat některé z ekonomických zádrhelů,

jako například rostoucí nezaměstnanost, vysoká zadluženost obyvatel, ale také je na čínskou ekonomiku vyvíjen nátlak na určitou úroveň kvality vyráběných produktů. Stručně řečeno, Čínu začíná dohánět dlouholeté zanedbávání investic do výzkumu a vývoje, absence ekonomických inovací atd (Dogan 2021: 95). Čína postavila obrovská letiště, přístavy, dálniční síť, plynovody a ropovody, rozsáhlé průmyslové zóny, gigantické realitní projekty a mnoho dalšího. Infrastrukturní projekty byly navrhovány a stavěny domácími firmami mnohdy vlastněných státem tak, aby uspokojily téměř všechny domácí potřeby. Pokud by čínská ekonomika měla do budoucna ještě více zpomalovat, došlo by k ekonomické recesi a propouštění v nepředstavitelném rozsahu. Aby tento osud čínská vláda odvrátila, musela vymyslet, jak vytvořit nové trhy pro přebytek produkce v rámci infrastruktury a přesunout nízkoziskové a znečišťující výrobní zařízení do ostatních států BRI. Tím by se zamezilo uzavření strategických podniků (Dogan 2021: 99). Jak bylo popsáno výše, je jasné, že BRI je série plánů, které lze považovat za velkou strategii pro příští desetiletí, ne-li století. Co do mohutnosti se s ní může rovnat snad již jen Stoletý maraton (Dogan 2021: 95).

Proč Čína přistoupila k takto dlouhodobé strategii, jejíž plody bude sklízet až za několik desítek let, vysvětlil jeden čínský přeběhlík, který emigroval do Spojených států. Přirovnal strategii Pekingu Stoletého maratonu k partii ve velmi populární čínské deskové hře s názvem *wej-čchi*, jejímž cílem není protivníka přímo zničit, jako je zvykem v deskových hrách známých z Evropy, nýbrž pokládat kameny na herní desku tak, aby se podařilo dostat soupeře do obklíčení. To je však nutné provést způsobem, který nedokáže soupeř prohlédnout (Pillsbury 2014: 54). Čínský přeběhlík vysvětlil, že v období Válčících států si jednotliví panovníci počínali stejně, jako by hráli partii *wej-čchi*, která však probíhala po mnoho let a bylo lze jí rozdělit na tři fáze: zahájení, střední část a konečnou fázi (Pillsbury 2014: 272). Tímto plánem tak konečné nadvlády nad nepřítelem dosáhl panovník častokrát až po několika

generacích. Číňané tedy spatřují úspěch právě v nenápadné a pomalé strategii (Pillsbury 2014: 272). Celé se to podobá partii *wej-čchi*, ve které je třeba pomalu krok za krokem „tajně odstraňovat dříví na podpal zpod oponentova kotle“ (Xiaochun 1990: 91).

4.4 Ukradni svému protivníkovi nápady a techniku, kterou pak uplatníš ke strategickým účelům

V publikacích věnujících se období Válčících států můžeme najít mnoho případů, ve kterých jsou hlasitě vyzdvihovány krádeže nápadů a technických úspěchů oponenta, přičemž si současná Čína z této praxe bere náležitě příklad (Pillsbury 2014: 58). „Čínské zpravodajské služby dnes zcela běžně odcizují konkurenčním subjektům technické a další informace, které posléze bezprostředně předávají tahounům čínského soukromého sektoru.“ (Pillsbury 2014: 58). Čína si v poslední dekádě na poli odcizování technologií a duševního vlastnictví počíná čím dál agresivněji, avšak málokoho napadlo, že by se mohlo jednat o součást širšího rafinovaného plánu (Pillsbury 2014: 58).

Tato dlouhodobá strategie odcizit zahraničním konkurenčním firmám duševní vlastnictví mimo jiné pomocí kybernetických útoků se dlouhodobě projevuje ve Spojených státech, kde jsou tyto čínské aktivity již delší dobu sledovány (Blumenthal – Zhang 2021). Na základě tohoto sledování došel americký kongres k závěru, že je třeba prostřednictvím nových zákonů aktivně chránit výzkumná zařízení před čínským programem získávání vědeckého a technologického *know-how*. Klíčové vědecké instituce a strategické podniky nebyly do této doby chráněny dostatečně, a to je také důvodem mnoha úspěšných čínských krádeží. Jeden americký obchodní zástupce v roce 2018 odhadl, že všechny čínské krádeže amerického duševního vlastnictví stojí americké firmy každý rok

mezi 225 až 600 miliardami amerických dolarů (Blumenthal – Zhang 2021). S lehkou nadsázkou je možné prohlásit, že kradení se v Číně stalo národní disciplínou. Jen pro představu uvedme, že v roce 2015 vešla ve známost informace o existenci čínské armády hackerů, která se zabývá jen a pouze systematickým odcizováním technologií. „Čína tyto své kybernetické jednotky nazývá strategické podpůrné síly a analytici odhadují, že čítají nějakých 50 000 až 100 000 jednotlivců.“ (Del Monte 2019: 102).

Získávání zahraniční technologií nelegální cestou je jednou ze strategií Číny, jak si zkrátit cestu k vývoji pokročilých technologií, a jak se stát světovou globální mocností, přičemž eroze technologické základny ostatních oponentů je více nežli vítaným faktorem (Blumenthal – Zhang 2021). Čína se již naučila, která pomocí nelegálního transferu *know-how* vylepšit svojí vlastní vědecko-technickou základnu, přičemž nemusí jít pouze o průmysl. „Po celé zemi se zřizují továrny na výrobu padělaného zboží, které zaměstnávají od deseti do patnácti tisíc lidí. Priority národní čínské průmyslové politiky jsou nastaveny tak, aby ponoukaly ke krádežím duševního vlastnictví, což se také odráží na enormním počtu čínských podniků i vládních subjektů, které se k takovému počínání propůjčují“ (Pillsbury 2014: 246). Zde přichází ke slovu BRI, jelikož se jedná mimo jiné o platformu pro kulturní výměnu s velkým počtem sociálních a vzdělávacích programů, jak je vysvětleno v první kapitole. Programy, jejichž náplní je výměna studentů či odborných pracovníků z nejrůznějších institucí a podniků totiž hraje důležitou roli v rozsáhlém kradení technologií, ke kterému se Čína dlouhodobě uchyluje, a jako příklad lze uvést Program pro zahraniční talenty (Blumenthal – Zhang 2021).

Čína se aktivně snaží získat přístup k zahraničním technologiím prostřednictvím vládou sponzorovaných talentových programů, jejichž cílem je získat každého, od expertů po studenty čínského i nečínského

občanství, aby tito lidé následně obsadily pozice v čínské vládě, průmyslu, obraně a akademické sféře. Děje se tak především proto, aby tito lidé řídili inovace a růst čínské ekonomiky, jelikož se jedná o špičkové odborníky (Blumenthal – Zhang 2021). Učenci různých národností, kteří se těchto programů zúčastnili byli mnohdy chyceni při různých prohřešcích od zatajení kolaborace s čínskou rozvědkou, až po stahování a převoz citlivých výzkumných informací zpět do Číny. Jako příklad uveďme obrovský skandál, který vyvolalo odhalení špionáže pro čínské letectvo inženýra Dongfana Chunga, pracujícího na vývojových programech raketoplánu a moderního strategického bombardéru B1. „V době svého zatčení přechovával doma přibližně 250 tisíc stran citlivých dokumentů.“ (Pillsbury 2014: 228).

Dalším ústředním bodem pokusů předběhnout ostatní konkurenty v klíčových technologiích, jsou také čínská zámořská technologická profesní sdružení, která vyhledávají vhodné spolupracovníky a lákají je ke spolupráci. Například jeden z výzkumníků zabývajících se vývojem léků proti rakovině na půdě Harvardu byl přistižen s 21 lahvičkami buněk ukradených z laboratoře v Bostonské nemocnici. Známý je také případ čínského vědce, který byl odsouzen za přepravu zakázaných raketových technologií do jeho vlasti (Blumenthal – Zhang 2021). Je však třeba zmínit, že problém čínské špionáže a kradení technologií je mnohem širší, jelikož se týká také obrovského množství internetových dat. Jak bylo vysvětleno v první kapitole, v rámci BRI jsou uvolňovány rozsáhlé investice do infrastruktury, která propojuje státy participující na této iniciativě. Součástí této infrastruktury jsou však telekomy vlastněné čínským státem a panují opodstatněné obavy, že Peking má kontrolu nad datovými toky, které může kopírovat, upravovat či úplně blokovat (Sinopsis 2018). Čínský státní telekom je bohatě zastoupen především v USA, kde američtí a izraelští vědci zjistili obrovský dlouhodobý únik informací, které se pohybují na internetu. „Čínské úřady tak mohou získávat cenná obchodní tajemství, citlivé údaje o jednotlivcích, nebo tato

data ničit a manipulovat.“ (Sinopsis 2018). Čína využívá otevřenosti a nedostatečného zabezpečení světového internetu ke kradení údajů a oslabování Západu, zatímco buduje paralelní infrastruktury, do kterých však cizím konkrétním firmám nepovoluje vstoupit (Sinopsis 2018).

O jaký jde potenciál, který na poli získávání informací Nová hedvábná stezka skýtá, je dobře patrné také z incidentu, který se odehrál v roce 2017 (Dahir 2018). Ve zveřejněném vyšetřování se ukázalo, že v počítačových a komunikačních sítích Africké unie, které byly dodány a provozovány Čínou byl umístěn software, který umožnil vynášet data. Po vyšetřování bylo zjištěno, že důvěrná data Africké unie byla kopírována na servery v Šanghaji (Dahir 2018). Kancelář, ve které byly počítačové systémy nainstalovány, stejně tak jako konferenční centrum, byly Pekingem poskytnuty Africké unii darem za účelem lepší integrace afrických národů. Dar měl také zlepšit čínsko-africké vztahy v rámci výše zmíněné platformy FOCAC, která je významně provázána právě s BRI.

Pokud se tedy hlouběji zamyslíme nad povahou BRI tak zjistíme, že se má stát jakousi platformou, která nejdříve vytvoří infrastrukturní komunikační síť, výhledově snad také něco na způsob alternativního internetu, který bude Čínou využíván k „vypůjčování“ informací jakéhokoliv druhu, jelikož se jedná o velice komplexní iniciativu zasahující do mnoha sociálních, ekonomických, politických a kulturních odvětví uvnitř států po celém světě. Není těžké si představit, že do budoucna BRI propojí vědecko-technické instituty či podniky po celém světě, do kterých bude následně možno investovat kapitál a pomocí podobných finančních subvencí může být zájmový subjekt nakonec ovládnut, aniž by tato praxe v budoucnu působila jakkoliv nepřístojně.

Abychom však pochopili zdaleka největší potenciální přínos BRI čínské strategii, je třeba nejdříve pochopit, jaká je v Číně praxe ekonomického prostředí, a jak jsou státem vlastněné podniky (SVP) ponoukány k řízené expanzi na západní trhy a s pomocí státních subvencí

ovládnout konkurenci. Čínské hospodářství se v posledních dekadách těšilo obrovskému rozvoji, nad kterým se podívoval celý svět. Má to ale háček. „Peking podvádí. Krade technické vymoženosti, podporuje čínské monopoly a poskytuje, svým státem vlastněným podnikům, neférovou ochranu před zahraniční konkurencí.“ (Pillsbury 2014: 246). Čína se stále více začíná uchýlovat k respektování pouze vlastních pravidel, přičemž nejvíce viditelné je to v případě zmíněných SVP, které mají monopol v každém ze sedmi strategických odvětví, mezi které patří: produkce uhlí, těžba ropy a zemního plynu, výroba energie, obrana, telekomunikace, letectví a přeprava.

Postupy a kroky Číny popsány výše vzbuzují jednu otázku: Jak dokáže Čína řídit tak mohutný kolos všech firem a společností způsobem, který vyhovuje mocenským elitám v Pekingu? Jak je možné, že celý čínský systém funguje jako jedny oči a uši, pokud se bavíme o flexibilitě a rychlosti rozšiřování kontroly nad potřebnými zdroji? Čína je schopna expanzi soukromé sféry nasměrovat žádoucím směrem pomocí přímých státních subvencí, které pocházejí z obrovských devizových rezerv, přičemž pouze v letech 1985 – 2005 neváhala Čína uvolnit na podporu SVP až 300 miliard amerických dolarů (Pillsbury 2014: 247).

V kombinaci s tím prokazuje vysokou efektivitu také dvojí metr, který je s úspěchem uplatňován na mezinárodní korporace podnikající na čínském trhu. Jako příklad lze uvést antimonopolní zákon, který však pro domácí SVP neplatí, jelikož je určen zahraničním subjektům, kterým má zamezit akvizice čínských firem (Pillsbury 2014: 247). Těmito praktikami se Peking „přihlásil k merkantilismu toho nejhrubšího zrna. Jeho kořeny sahají ovšem až k počátkům čínských dějin, resp. do období Válčících států, kdy státem řízená ekonomika sloužila jako jeden z nástrojů k vedení války mezi konkurenčními politickými celky“ (Pillsbury 2014: 208). Současná Čína je stát řízený staromódní západní ideologií, jakousi

polokapitalistickou ekonomikou a s dynamickou společností (Dogan 2021: 131).

Navzdory dramatickým změnám v její kulturní, sociální a politické sféře je Čína stále silně spojena se svojí dávnou kulturou a filozofií. Čína je ovlivněna tradičním myšlením, jehož součástí je silná hierarchizace společnosti, autoritativní a represivní styl vládnutí či kolektivistická kultura a je naivní si myslet, že moderní Čína toto tradiční uchopení světa opustila (Dogan 2021: 131).

Čínskému komunismu v 90. letech nedošel dech jako v mnohých ostatních socialistických státech jednoduše proto, že samotný komunistický systém je hluboce v souladu s tradičními hodnotami čínské společnosti (Dogan 2021: 131). Čínské elity se naučily, jak zdárně kombinovat tradiční hodnoty s těmi moderními, avšak ty tradiční mají dodnes větší váhu. Moderní hodnoty jsou v Číně opovrhovány jako prázdné, a jsou často chápány jako politický nástroj Západu, které je třeba využít pro své vlastní zájmy. Čína se stále častěji dívá do své minulosti, aby našla řešení svých dnešních problémů, přičemž také hledá nástroje, kterými se dají promýšlet a vést strategické tahy (Dogan 2021: 131). Na základě toho si BRI od mnohých odborníků, kteří iniciativu dlouhodobě sledují, vysloužila označení „neopřítokový systém“, který předponou „neo“ odkazuje na prvotní přítokový systém budovaný v dobách dávných císařů, kdy tvořila Čína hegemonu (Dogan 2021: 132). Prostřednictvím BRI, která má za úkol oživit odkaz na historickou hegemoniální pozici Číny, tak má dojít k ustavení nového systému pro platbu tributu novodobému císaři (Dogan 2021: 132 – 135).

Jedna ze zmíněných tradičních hodnot je právě merkantilismus, který pomáhá Číně urychlovat svojí expanzi na zahraniční trhy, na kterých následně čínské SVP budují pozici prostřednictvím akvizic konkurenčních podniků, přičemž v tomto boji používají mnohdy boj nízkými cenami. Není pochyb, že BRI využívá tzv. útočný merkantilismus (Garlick 2020:

223). Jedná se o agresivní typ ekonomiky, který je používán k utváření asymetrií mezi dvěma subjekty (Garlick 2020: 223). Čínské firmy, které na BRI participují pak těchto asymetrií využívají ve svůj prospěch. Jako jeden z nástrojů uvedme „diplomacii dluhové pasti“, kterou Čína hojně využívá například v Africe. BRI má pomoci dosáhnout formy nekolonialistické nadvlády nad ekonomicky slabšími státy, přičemž uvnitř těchto vztahů mezi sebou a partnerem hledá asymetrie, tedy jeden partner má co nabídnout a zároveň mu zoufale schází to, co má ten druhý (Garlick 2020: 223). Pomocí představeného přístupu si čínské SVP zajistí majoritní podíl ve strategickém podniku, o který má čínské vedení zájem. Čína takto postupovala například v Pákistánu, Myanmaru a Džibutsku, kde díky politickému vlivu získala kontrolu nad přístavy s velkou geopolitickou hodnotou v rámci Indického oceánu (Jaiswal 2021: 65).

Pokud jde o prominentní podniky, těšící se podpoře ze strany čínské vlády, Čína využívá systém tzv. Národních šampionů (Garlick 2020: 228). Ti, za cenu značné netransparentnosti a nehospodárnosti, umetají cestu ekonomickému vlivu Pekingu a plní jeho vůli po celém světě. „Čínské SVP nepodřizují svou činnost tržním mechanismům, nýbrž zájmům státu, a komunistická strana se nerozpakuje jejich investice direktivně usměrňovat. Dostane-li čínská těžební společnost nařizeno otevřít důl v Afghánistánu nebo v Angole, aby tím rozšířila rádius čínského politického vlivu, prostě to učiní, i kdyby na tom měla ekonomicky ztratit.“ (Pillsbury 2014: 214). Některé podniky patřící mezi národní šampiony jsou dobře známé po celém světě a jedná se například o China Mobile, China Telecom či Huawei, přičemž zejména poslední jmenovaná firma se s významnou pomocí čínské vlády neustále snaží asertivně expandovat především na Západní trhy (Garlick 2020: 228). Tyto korporace jsou majetkem státu, tedy nacházejí se plně pod kontrolou Pekingu a jedním z jejich úkolů je zajistit přísun kapitálu do každého z výše jmenovaných sedmi strategických odvětví (Garlick 2020: 228).

Na základě uvedeného je tedy možné představit si úkol BRI v rámci této praxe jako pohyblivé schodiště bradavické školy ze známé kouzelnické ságy, které dle momentální potřeby umožní přemostit zdánlivě nedosažitelnou vzdálenost mezi čínskými národními šampiony na jedné straně, a cizími zájmovými podnikatelskými subjekty na straně druhé.

Veškeré proklamované čínské snahy o liberalizaci a zavádění tržní ekonomiky západního stříhu byla pouze maškaráda, kterou Peking využíval, aby zastřel své pravé úmysly (Pillsbury 2014: 203 – 205). V podobném postupu se však Číňané nechali inspirovat známou lstí z období Válčících států: „umístí falešné květy na uschlý strom“ (Xiaochun 1990: 143).

4.5 Nikdy nezapomínej na š'

Jedna z předchozích kapitol je věnována čínské dvojtvářnosti vycházející z historických faktorů, které formovaly čínské myšlení po dlouhá staletí. Od toho se také odvíjí čínská strategie, která tyto historické aspekty respektuje, a implementuje je do moderních geostrategických postupů, které v této kapitole rozvedeme.

Existuje jeden prvek čínské strategie, který do značné míry definuje chování Číny na mezinárodním poli. Číňané sami často nejsou ochotni o tomto prvku mluvit, ale jsou si vědomi jeho praktičností a efektivity v případě, že se k jeho zvládnutí odhodlá zkušený stratég (Pillsbury 2014: 61 – 64). Pro západní pozorovatele se často jednalo o velmi špatně uchopitelnou věc, a tak čínské jednání většinou prostě přisoudili nekoncepčnímu a náhodnému rozhodování. Tento prvek strategie se jmenuje š'. Je obtížné ho vyjádřit jedním slovem, jelikož se jedná o znak z čínské abecedy, který nemá v češtině ekvivalent. Sinologové jej nejčastěji

překládají jako „postavení“ či „pozice“ (Pillsbury 2014: 61). Někdy se tento znak překládá volně také jako „schopnost ovlivnit vývoj událostí“, se kterou je možné porazit i mnohem silnějšího protivníka, přičemž se nemusí vždy jednat o kinetický střet. Způsob, jakým lze přeložit š' závisí také na kontextu, ve kterém je tento znak v čínštině použit, jelikož se může jednat například o obchodní záležitosti, bojová umění, politické zápolení či geopolitiku (Vojta 2014: 71).

Podstata š' spočívá ve schopnosti neustále se přizpůsobovat nekonečným proměnám situace, přičemž je třeba pamatovat na to, že v jakémkoliv lidském jednání je mnoho potenciálně proměnných faktorů (Vojta 2014: 72). „Od dob Válčících států byl ve válečném umění zdůrazňován význam postavení (š'), tak tomu bylo i u potomka Mistra Suna, stratéga Sun Pina, který to shrnuje do obratu cenit si postavení.“ (Vojta 2014: 72). Veškeré lidské aktivity, které směřují ke konfliktu či prostě jen k měření sil, s sebou nesou dvě složky. Ta první je předvídatelná a postupuje podle předem známých vzorců, je tedy pravidelná. V té druhé je však třeba přijít s něčím novým a překvapivým, s tím, co nikdo nečeká, najít místo, kde se oponent nepřipravil, a tam zvítězit (Vojta 2014: 75). Někdy se tento postup též nazývá jako hledání asymetrií. Š' však nelze chápat jen jako statickou pozici. Š' v sobě skrývá získání dynamického postavení, které si žádá určitý výdej síly či energie, přičemž je zásadní blesková rychlost a nenápadnost tak, aby již oponent nestihl zareagovat či ještě lépe, aby nebyl schopen zpozorovat, že probíhá kumulace energie k jakémukoliv útoku (Vojta 2014: 75). Právě v tom totiž podle starých čínských mistrů spočívá mistrovství strategie: „nejlépe pohne nepřítelem ten, kdo mu vnutí zdání, že nepříteli nezbude než mu být po vůli“ (Pillsbury 2014: 61).

Jinými slovy, úkol dnešního státníka či hlavního stratéga spočívá v postřehnutí a načtení š' dříve než jeho oponent, a nadále pružně přizpůsobit situaci své chování. To je nesmírně důležité proto, že

š' vychází z taoismu, což je náboženství, jehož ústřední prvek „tao“, je hybnou silou prostupující vším na našem světě. Z tohoto náboženství známe symbol *jin-jang*, který vyjadřuje mimo jiné stav nepřetržitých proměn (Pillsbury 2014: 63). Vysocí důstojníci čínské armády, zabývající se ve svých publikacích vojenskou strategií, trvají na tom, že š' se může v jediné chvíli přiklonit na libovolnou stranu v duchu filozofie taoismu (Pillsbury 2014: 63).

Ještě, nežli přejdeme k vysvětlení role BRI v rámci strategie š', bylo by vhodné na několika příkladech ukázat, co tato strategie zahrnuje a jak ji vyhodnocují sami Číňané. Čínská pojednání ze 70. let se zabývají rozbořem událostí z konce 50. let, kdy se střetli Číňané se Sověty v sérii hraničních šarvátek (Šajtar 2019). Logicky tak v důsledku došlo k rapidnímu zhoršení vztahů a také k zasetí semínka vzájemné nedůvěry mezi Čínskou lidovou republikou a Sovětským svazem na dlouhá desetiletí. Tento vývoj mnoho západních pozorovatelů četlo jako důsledek postupného ochlazování vzájemných vztahů po nástupu Nikity Sergejeviče Chruščova na post generálního tajemníka KSSS a jeho ústupků Západu především v období tzv. Karibské krize (Šajtar 2019).

Jenže Číňané si to vykládají tak, že vedení v Pekingu tehdy prostě jen špatně vyhodnotilo vývoj š' v rámci vztahů dvou velmocí. „V důsledku odhalení, že se Peking chystá Moskvu připravit o vedoucí roli v komunistickém světě, přišla Čína o možnost nechat si od Sovětského svazu servírovat další zahraniční investice, obchodní příležitosti, vojenskou techniku či politickou podporu.“ (Pillsbury 2014: 63). Na základě poučení z této chyby, kdy Peking lehkovážně odkryl své pravé úmysly, zformovala čínská elita po roce 1978 novou strategii, tentokrát však vůči Spojeným státům, přičemž se zařkla, že stejnou chybu již nezopakuje (Pillsbury 2014: 63).

Na důležitost š' upozorňuje také Henry Kissinger a hojně tento strategický prvek zmiňuje ve své publikaci *On China*, ve které zároveň

přiznává, že jeho pohled na Čínu byl silně ovlivněn po tom, co se s touto strategií seznámil (Kissinger 2011: 235). Ve zmíněné knize předkládá několik příkladů krizí a válek, na kterých popisuje aplikaci š'. Jeden z příkladů představuje čínská invaze do Vietnamu z roku 1979. Tato invaze byla vyvrcholením rozborů a načtení mimo jiné také pojetí š' Mistra Suna, které se opírá o rozložení sil a energie ve strategické krajině, která hrála ve prospěch Sovětů, což Čína vyhodnotila jako nepřijatelné (Kissinger 2011: 371). Podchyčením š', Čína změnila rozložení sil v regionu, k čemuž Číně výrazně dopomohla těsná spolupráce se Spojenými státy (Kissinger 2011: 371). Napadení Vietnamu mělo však další rozměr. „Š'- a celková čínská strategie – se zčásti zakládá na obkličování nepřítele postupně budovanou sítí spojenců, k čemuž zároveň přistupuje snaha oslabit spojeneckou síť protivníka, aby on nemohl obklíčit vás.“ (Pillsbury 2014: 64). Do jisté míry lze stejným způsobem chápat také čínsko-americké sblížení v 70. letech, což s odstupem času připouští i sám Henry Kissinger, jeden ze strůjců tohoto sblížení. Nastiňuje fakt, že čínský impuls vedoucí k oteplování vztahů mezi Čínskou lidovou republikou a USA, který mnoho západních pozorovatelů tak překvapil, názorně ukazuje, že Číňané se prostě tehdy na politické události dívali prizmatem š', zatímco Spojené státy si tuto iniciativu vysvětlovaly snahou o započítání stavu přátelství (Kissinger 2011: 235).

V návaznosti na to hovoří mnoho čínských autorů geopolitických publikací o tom, že Spojené státy užívají taktiku obkličování prostřednictvím husté sítě jejich spojenců, z nichž jmenujme Japonsko, Jižní Koreu, Indii, Vietnam a Indonésii (Reeves 2014: 142). V Pekingu si dobře všímají snahy Spojených států ovlivňovat politické dění a pronikat do těchto zemí ekonomicky a vojensky. Čína si to vyloží tak, že Spojené státy jednájí v duchu strategie obklíčení, na což v rámci š' musí bezpodmínečně reagovat vlastní strategií (Reeves 2014: 142). Musí však dbát na to, aby formování aliance bylo natolik nenápadné a vyhlíželo

natolik neškodně, aby vznik této alternativní aliance Američané, pokud možno, vůbec nezaregistrovali do bodu, než už bude pozdě (Pillsbury 2014: 64 – 65).

Dobře viditelná je podstata š´ na příkladu, jak se Čína staví ke zbrojním programům Japonska. Jindy zdrženliví Japonci dnes vedou diskuze o razantním navýšení svých zbrojních kapacit, na což Čína reaguje velmi podrážděně a proti zvýšení nákladů na zbrojení ostře protestuje (Pillsbury 2014: 267). Ovšem v 70. letech naopak Japonce ke zvýšení výdajů na zbrojení nabádal sám Teng Siao-pching. Tehdy potřebovala Čína nutně spojence proti Sovětskému svazu, ale jakmile přestal být Sovětský svaz pro Čínu hrozbou, z čínského pohledu se změnilo š´ a o pouhých deset let později na Japonsko kvůli zbrojení začala dopadat ostrá kritika (Pillsbury 2014: 267).

Abychom pochopili, podle jakého klíče správně číst aktivity v rámci BRI, která je Čínou využívána v souladu se strategickým prvkem š´, přidržme se českého obratu „postavení“. Číňané postupně budují svoje „postavení“ na mezinárodním poli již mnoho let. Velká strategie, kterou BRI představuje, odráží vizi, kterou chová stát pro sebe a pro vybudování postavení v mezinárodním systému. Má utvářet mezinárodní prostředí tak, aby bylo z dlouhodobého hlediska přínosné pro strategické cíle státu (Stanzel – Jacob – Hart – Rolland 2017: 4 – 5).

Jedná se o přístup, o kterém se předpokládá, že bude dlouhodobě udržitelný, přičemž se snaží mobilizovat a integrovat všechny dostupné domácí zdroje a nástroje národní moci, tedy diplomatické, ekonomické, finanční, intelektuální, kulturní, politické a vojenské, s cílem utvářet mezinárodní prostředí způsobem, který nejvíce vyhovuje státním zájmům. BRI tomuto popisu dokonale odpovídá (Stanzel – Jacob – Hart – Rolland 2017: 4 – 5). Jde o dlouhodobé snažení, které má být završeno v roce 2049 ke 100. výročí Čínské lidové republiky (Stanzel – Jacob – Hart – Rolland 2017: 4 – 5). Uvedený rok koreluje s tím, které je podle

Pillsburyho určené k završení Stoletého maratonu představeného výše. Proč zrovna tento rok? Podle předpokladů bude čínská ekonomika do roku 2050 až třikrát větší než ta americká (Pillsbury 2014: 231).

Podle jednoho z možných scénářů se Čína bude v této době nacházet na pozici globálního hegemona, který bude definovat nový mezinárodní řád, přičemž další možný scénář předpokládá, vznik jakési duální supermocenské struktury, ve které si Spojené státy sice zachovají určitou moc, ale Čína jim bude schopna konkurovat téměř ve všech oblastech (Pillsbury 2014: 231). Všechny prognózy se však přiklánějí k vývoji, na jehož konci bude stát Čína, jako ekonomicky dominantní velmoc. „Americký dolar už nebude platit za hlavní světovou měnu, ale stane se součástí víceměnového monetárního systému, kde jej doplní euro a čínské *žen-min-pi*. Na obranu bude Čína schopna vynakládat víc prostředků než Amerika.“ (Pillsbury 2014: 232).

V rámci BRI jako národní strategie jsou povoláni čínští ekonomičtí aktéři, finanční zdroje, státní podniky (SVP), diplomaté, bezpečnostní experti, intelektuálové a média, aby se připojili k úsilí pod jedním vedením. Jinými slovy, BRI je velká strategie, která koordinuje a udává směr velkému množství národních zdrojů k dosažení politického cíle, který Si Ťin-pching nazval „čínským snem o velkém omlazení národa“ a dosažení nerušeného vzestupu Číny (Stanzel – Jacob – Hart – Rolland 2017: 5). Je to tedy záhodno chápat tak, že Čína si buduje pozici postupně, krok za krokem tak, aby nevyprovokovala hegemona. Podle pouček z období Válčících států se snaží vnutit druhým zdání o neškodnosti a vzájemném prospěchu BRI, na které se vyplatí participovat všem zemím.

Čína slibuje svět prosperity bez válečných konfliktů, jelikož načtením š' zjistila, že BRI bude pro západní pozorovatele lákavou nabídkou. Představuje ji v superlativech a relativizuje či úplně popírá její negativní dopady. Tomu je třeba rozumět tak, že vyčkává s úderem do

okamžiku, kdy nastane ta nejvhodnější příležitost. Zároveň se Čína snaží utvářet svou vlastní síť spojenců tím, že ekonomicky nerozlučně prováže jednoho s druhým, a především s Čínou samotnou. Tomu je záhodno rozumět tak, že Čína načetla š', pochopila podstatu fungování mezinárodního řádu, vyhodnotila Spojené státy, které tento systém ustavily, jako chřadnoucího hegemonu, kterého je třeba využít pro svůj vlastní vzestup, a až se š' opět obrátí, zasadit konečný úder.

Prostřednictvím BRI si Čína buduje postavení, ze kterého očekává výhody. Jednoduše, připravit půdu pro příchod nového hegemonu. Výstižně vysvětluje čínský způsob uchopení pojmu „postavení“ Vít Vojta ve své interpretaci spisů Mistra Suna na následujícím příkladu horské stezky: „Dva neznámí se míjejí na úzké skalní římse a neví, co je ten druhý zač. Pod stezkou je propast. A i když jsou současně oba nad propastí, ten, kdo je blíže skalní stěně, má postavení, kdo je v tu chvíli tělem nad propastí, ten postavení určitě nemá.“ (Vojta 2014: 77).

4.6 Nakloň si protivníkovy poradce

Tento strategický prvek nejlépe vystihuje historka, která pochází z dob Válčících států, a která je v Číně dobře známá (Pillsbury 2014: 154 – 155). Historka nám bude nápomocna k dokreslení kontextu praxe získávání protivníkových poradců. V letech 490 – 470 před našim letopočtem proti sobě stanula dvojice států, jejichž vztah byl velice podobný tomu, který dnes panuje mezi Spojenými státy a Čínou. Jeden stát vedl chřadnoucí hegemon Fu Čchaj, zatímco v čele druhého státu stanul Kou Ťien, který toužil starého hegemonu svrhnout a zaujmout jeho místo (Pillsbury 2014: 154).

Kou Ťien se však dostal do Fu Čchajova zajetí. Wu C' - su, rádce starého hegemonu doporučoval Kou Ťiena popravit, jelikož prohlédl jeho

úmysly. Kou Ťien však dostal na svoji stranu ostatní rádce starého hegemonu, kteří začali pracovat ve prospěch zajatého Kou Ťiena. „Systematicky Wu C'-sua očerňovali a podkopávali jeho autoritu, až Fu Čchaj usoudil, že je to vlastně jeho rádce, kdo si zasluhuje zemřít.“ (Pillsbury 2014: 154). Po nějaké době byl tedy hegemonem donucen spáchat sebevraždu. Tím se Kou Ťien zbavil svého zkušeného nepřítele v řadách rádců starého hegemonu, kterého nakonec přemluvil, aby z Kou Ťiena udělal svého hlavního rádce (Pillsbury 2014: 154). Ten, po tom, co dostatečně zesílil, a získal si důvěru hegemonu, starého a nemocného Fu Čchaje brutálně svrhl a nastoupil na místo hegemonu on sám (Pillsbury 2014: 155).

Získávání protivníkových poradců, je již od pradávna v Číně považováno za velmi elegantní a efektivní způsob dosahování vítězství v měření sil (Vojta 2014: 162). Pomocí získaných rádců v řadách našeho oponenta je možné odkrýt skutečný stav věcí a odhadnout jeho situaci. Získané rádce je možné s úspěchem využít, jako vyzvědače, jelikož mají přístup přímo k nepřátelskému „panovníkovi“. Roli těchto spolupracovníků v řadách oponenta vyzdvihuje také Mistr Sun ve svých spisech, pojednávajících o vedení války. „Dopředu poznat situaci nepřítele dává získání iniciativy a přiblížení vítězství.“ (Vojta 2014: 164). Běžnou praxí pak byla kombinace úskoku a lsti spolu s rafinovaným plánem a nemalou sumou peněz. Připravit prostředí k, pokud možno, jedinému rychlému úderu, který otevře cestu k vítězství bez nutnosti vést zdlouhavé, krvavé a drahé války (Vojta 2014: 162 – 164). Stejně tak, nasazování vlastních „poradců“ do řad nepřítele bylo ceněno velice vysoko.

Nadčasovost tohoto přístupu je neoddiskutovatelná. „Kdysi vyzvědači, dnes PR manažeři, *nezávislí* experti, představitelé sdružení a spříznění politici, všichni získávají a předávají zprávy“ (Vojta 2014: 168). Jak si za chvíli ukážeme na několika příkladech, vždy se najde oponentův „rádce“, který je ochoten prozradit tajemství, ať již pro ideu či hmotný

osobní prospěch, přičemž nejlépe vytěžit tyto informace se daří těm, kteří mají dostatek zdrojů na vybudování organizované sítě, jejíž podstata funkce je víceúrovňová, a jejíž chapadla sahají do různých odvětví, tedy do byznysu, obchodních či právních komor a politiky. Jedině tak lze získanou informaci zasadit do kontextu a širších souvislostí. (Vojta 2014: 163 – 165). Tato praxe začíná čím dál více připomínat čínskou komplexní strategii, BRI, jejíž podstatou je, jak je vysvětleno v jedné z předchozích kapitol, tvorba platform, které mají mimo jiné pomoci odstranit bariéry a integrovat politické, obchodní či právní prostředí, které bude pracovat pro Čínu.

Pokud se podíváme na postup, který Čína v rámci BRI volí, najdeme několik synergií s taktikou používanou v období Válčících států. Z obrázku číslo 1 v první kapitole vyplývá, že BRI propojuje Čínu a Evropskou Unii (EU) prostřednictvím pozemní a námořní Nové hedvábné stezky. Je velice obtížné, až nemožné hovořit o jednotném přístupu EU k BRI vzhledem k velkému počtu členských států a jejich partikulárním zájmům. Zaměříme se tedy na konkrétní platformu pro spolupráci utvořenou Čínou, která se nazývá 16 + 1 (Beach 2017). Tato platforma sdružuje státy střední a východní Evropy, mezi které patří Albánie, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Černá hora, Česká republika, Polsko, Chorvatsko, Lotyšsko, Estonsko, Maďarsko, severní Makedonie, Rumunsko, Srbsko, Slovinsko a Slovenská republika, přičemž v roce 2019 přistoupilo Řecko (Hladíková 2022). Proč právě 16 + 1? Dle některých sinologů se jedná o počín čínské diplomacie, která má za úkol názorově ještě více rozštěpit EU, a vytvořit pro Čínu snáze „uchopitelný východoevropský blok“, tentokrát však pod čínskou, nikoli ruskou kuratelou (Beach 2017). To je však třeba chápat jako snahu o formování „vlastních rádců“ uvnitř struktur oponenta.

Čína od těchto států předpokládá vysokou aktivitu v rámci platformy 16 + 1, přičemž by tyto aktivity dle čínských vyjádření měly směřovat k oboustranně výhodné spolupráci a vzájemně sdíleným

zájmům a hodnotám (Beach 2017). Důvod většího úspěchu BRI ve střední a východní Evropě v poměru k ostatním částem Evropy může spočívat v tom, že lidé toho moc o současné Číně nevědí a raději spoléhají na účelově šířený čínský narativ (Beach 2017). Nic na tom nemění ani fakt, že se jedná o zemi s komunistickým režimem. „Zdá se, že třicet let po pádu komunismu ve východní Evropě na tom nezáleží, navíc čínští komunisté vypadají nezvykle v tom, že přinášejí spoustu peněz: soudruzi, které jsme znali, byli vždy chudí.“ (Beach 2017).

V paměti mnohých z nás jistě zůstala v médiích hojně diskutovaná spolupráce českého prezidenta Miloše Zemana se společností *China Energy Company Limited* (CEFC), prostřednictvím které byl českému prezidentovi „přidělen“ čínský poradce Jie Ťien-ming, kolem kterého však již od roku 2015 přetrvávaly jisté kontroverze (Sinopsis 2019). V roce 2018 však zmizel neznámo kam, aby po nějaké době vyšlo najevo, že čelí ve Spojených státech obvinění z korupce, přičemž se v souvislosti s tímto poradcem začalo na povrch dostávat čím dál více informací pojednávajících o nelegálních praktikách také jeho spolupracovníků (Sinopsis 2019). Krátce na to CEFC náhle zkrachovala, přičemž ještě před tím stihla otevřít na univerzitě v Šanghaji institut pro BRI a globální vládnutí. Nakonec se ukázalo, že společnost CEFC sloužila pouze k prorážení cesty BRI, na kterou byla přímo napojena, a prostřednictvím které získávala spolupracovníky v Evropě a Africe.

S odstupem času je jasné, jaký byl přínos platformy 16 + 1 a BRI. „Žádné reálné příležitosti k ekonomické spolupráci nepřinesla, zde došlo pouze k posílení pročínské lobby v politických, ekonomických, ale i akademických kruzích.“ (Hladíková 2022). Celkový rozsah škod, které čínský vliv napáchal však ukáže teprve čas. Čínské počínání velice trefně popisuje poznámka, kterou měl údajně čínský poradce pronést směrem k jednomu z jeho spolupracovníků: „Naše myšlenky do cizích hlav, a cizí peníze do našich kapes“ (Sinopsis 2019).

Hned za našimi hranicemi však Čína získala mnohem věrnějšího partnera, se kterým pěstuje vřelé vztahy již od roku 2000 (Brattberg – Le Corre – Stronski – de Waal 2021: 27). Jedná se o Maďarsko, které se stalo jednou z nejdůležitějších, a pro čínské plány v Evropě nejhodnotnějších zemí v celé EU. Čínský vliv v Maďarsku je šířen a upevňován především díky dlouholetému předsedovi maďarské vlády jménem Viktor Orbán (Brattberg – Le Corre – Stronski – de Waal 2021: 27). Svou politiku, která do značné míry hájí zájmy Pekingu obhajuje Orbán tím, že Čína nabízí opravdové principy státní suverenity a neintervence v zahraničních vztazích, a dle jeho názoru se tedy jedná o možnou alternativu k liberálnímu Západu. Viktor Orbán, stejně tak jako v České republice Miloš Zeman, sliboval ohromné investice, které mají v následujících letech zamířit do Maďarska. Stejně jako v českém případě však výše investic v žádném případě nesplnila očekávání a po slibech zůstaly pouze skandály týkající se netransparentnosti finančních převodů a kontroverze (Hladíková 2022).

Velmi podobná zjištění přicházejí ale také ze zemí jako je například Srbsko či Černá hora, která se ocitla v dluhové pasti díky čínské půjčce 800 milionu eur, které se měly použít na výstavbu dálnice (Hladíková 2022). „Pochybné je i čínské působení v Bosně a Hercegovině, kde se Peking zaměřil na investice do energetického průmyslu a v Albánii. Tam čínské firmy v roce 2016 investovaly do těžby ropy a mezinárodního letiště v Tiraně, ale na konci roku 2020 své investice bez vysvětlení stáhly kvůli vlašnému postoji albánské vlády a úřadů ke spolupráci“ (Hladíková 2022).

Pokud se na celou záležitost podíváme optikou mocenského boje z období Válčících států, zjistíme, že Čína nemá opravdový zájem na vzájemně prospěšné spolupráci. Čínské působení na jednotlivé členské státy Evropské Unie má za cíl posílit názorový rozkol mezi nimi a získat „rádce“ uvnitř struktur oponenta, někoho, kdo pomůže šířit potřebný

narativ, který bude vykreslovat Čínu jako mírumilovného obchodního partnera, se kterým je třeba beze strachu obchodovat. Jedná se zároveň o způsob, jak pomocí lobbingu odpoutat EU od „starého hegemonu“, tedy od Spojených států, a tím je připravit o svého spojence, což by znamenalo další vítaný krok k oslabení jeho vlivu v mezinárodním prostředí, jelikož jsou tyto státy také členy Severoatlantické aliance.

To bylo patrné také u Velké Británie, neboť ta má již od období vlády Davida Camerona k Číně velice blízko (Kirchick 2016: 174). Znepokojivá je například britská podpora Číně pro povýšení juanu na celosvětovou rezervní měnu, ba co víc, Velká Británie jako první ze skupiny států G7 vstoupila do AIIB s nemalým kapitálem, který činil 50 miliard amerických dolarů (Kirchick 2016: 174). Tyto obavy z britského přístupu k Číně se ještě umocnily po vystoupení Británie z EU. „Na pozadí ... současného štěpení v demokratických řadách se Londýn odklání od své kdysi pevně atlantické, západní orientace a řítí se směrem k doposud neprobádané a nepředvídatelné strategické šedé zóně“ (Kirchick 2016: 175).

Co se týká šíření čínského vlivu, jedním z klíčových faktorů je skutečnost, která nemusí být na první pohled zřejmá. Čína často ani nemusí vyvíjet velké úsilí, pokud jde o styk s bohatými a mocnými lidmi (Godement – Vasselier 2017: 77). Politici, obchodní zprostředkovatelé a vládní úředníci, které Čína získává, často nemají ani ponětí o tom, jaký systém v Číně vlastně panuje, a v jak sofistických plánech sehrávají roli klíčových vyzvědačů, kteří svým konáním přispívají ke skonu své vlastní země (Godement – Vasselier 2017: 77). „Čína už léta škatulkuje zahraniční politiky podle toho, nakolik by podle ní mohli přispět k propagaci žádoucí reputace Pekingu.“ (Pillsbury 2014: 159). Ve skutečnosti se jedná o velmi propracovaný systém, který sleduje významné politiky, podnikatele a mediální osobnosti, a těm je posléze přiřazována nálepka „přátelský“ či „nepřátelský“, podle toho, jak se o Číně

a jejich aktivitách veřejně vyjadřuje. Těm, kteří se na základě svých činů dostanou do kolonky „přátelský“, „se dostává pozvánek do Číny, kde na ně pějí chválu tamní média, setkávají se s rozličnými hodnostáři či odborníky a některým spadne do klína i nějaká ta státní zakázka nebo investiční příležitost.“ (Pillsbury 2014: 160).

Mnoho investigativních novinářů se zabývá „čínskými lidmi“ uvnitř rozhodovacích struktur EU či využívání jejich služeb po odchodu do důchodu (Godement – Vasselier 2017: 77). Asi nejvíce zaujme případ bývalého velvyslance EU v Pekingu, který odešel ze státních služeb rovnou na post placeného poradce společnosti Huawei, která se, jak víme, uchází o státní zakázky na strategickou komunikaci po celém světě, a která je podezřívána z postoupení citlivých údajů čínským zpravodajským službám (Godement – Vasselier 2017: 77).

Bývalý šéf francouzského ministerstva financí také rezignoval, aby vedl soukromý francouzsko-čínský investiční fond. Dále lze jmenovat bývalého starostu Antverp, který obdivuje Čínu, stejně tak jako bývalý člen nejvyšší rady Bulharské socialistické strany, která řídí asociaci BRI v Bulharsku (Godement – Vasselier 2017: 77). Je tedy evidentní, že se vždy najde někdo, kdo vyzradí informace, nebo poskytne své služby, ať již pro ideu či hmotný prospěch. Malost lidské duše bohužel nelimituje ani doba, ani národnost.

Celé to však má ještě další rovinu. Sinologů, kteří ovládají plynulou čínštinu, a dokážou ji dávat do souvislostí, je poskrovnu (Pillsbury 2014: 160). Ve Spojených státech existuje několik odborníků, jichž si Peking opravdu považuje, jelikož provádí Číně službu tím, že hlásají „správné“ postoje. Pokud bude těchto odborníků dostatek, začne se žádoucí narativ šířit také mezi novináře, analytiky, politické aktéry a akademiky, jelikož tito se musí spoléhat na překlad, často mnohovýznamových čínských obrátů, které je ale následně pro správné porozumění třeba dát do kontextu (Pillsbury 2014: 160). Číně tedy nedělá problém „rozřadit“

zájmové osoby do zmíněných kategorií na základě toho co píší či říkají (Pillsbury 2014: 160).

V souvislosti s tím je třeba zmínit také další snahu o ovlivňování nejen amerického smýšlení o Číně. „Mezi Američany, kteří mají prospěch z obchodu či jiných forem spolupráce mezi čínskými a americkými institucemi, vzniká symbióza. Pokud se objeví podnikatel se spoustou peněz a skvělými čínskými konexemi, jen těžko ho think-tank bádající o Číně může odmítnout, protože svou činnost musí nějak financovat.“ (Pillsbury 2014: 160 – 161). Velmi podobný modus operandi je pak uplatňován na univerzitách zabývajících se americkou politikou vůči Číně.

Jakkoliv to může znít neuvěřitelně, Čína si takto vypracovala systém, jak přímo ovlivňovat výstupy amerických think-tanků a jiných institutů přímo z čínského politbyra. K tomu výraznou měrou přispívá zřizování Konfuciových institutů, které představují nepostradatelnou součást BRI (Pillsbury 2014: 161). To odpovídá informacím přicházejících z Bruselu, že téměř všechny think-tanky zabývajících se mezinárodními vztahy a ekonomikou v souvislosti s Asií dostávají sponzorské dary z Číny (Godement – Vasselier 2017: 78).

4.7 Měj na paměti, že hegemon podnikne krajní, ba i brutální kroky, jen aby si udržel své výsadní postavení

Existuje starobylá čínská legenda z období Válčících států vyprávějící příběh reka, který se dostal do boje s mnohem silnějším a vyspělejší protivníkem. Ten naháněl všem ostatním hrůzu, jelikož disponoval v té době těmi nejmodernějšími a nejmocnějšími zbraněmi (Pillsbury 2014: 178). Hrdina příběhu se tohoto mocného a obávaného nepřítele nezalekl, jelikož měl připravenou tajnou zbraň. „V širokém rukávu u košile se mu totiž skrývala krátká a lehká palice: hřeby pobitá

zbraň schopna přerazit meč nebo třeba roztříštit lidskou lebku.“ (Pillsbury 2014: 178). Tato malá zbraň protivníkovi nenaháněla zrovna hrůzu, avšak rek se v boji s ní dlouhé roky zdokonaloval, uměl tedy jedním rychlým úderem kohokoliv skolit. „Uměl využít momentu překvapení a dobře věděl, kam udeřit, aby tím napáchal největší škody.“ (Pillsbury 2014: 178). Zdánlivě nepřemožitelný soupeř byl nakonec podivuhodnou zbraní poražen.

Evropanům může tento příběh připomínat zápas Davida s Goliášem, avšak s tím rozdílem, že zde hrdinu zachrání tajná a celkem nevinně vyhlížející zbraň, kterou Číňané označují jako „kyj-zabiják“, což má v čínštině podobné konotace, jako český obrat „eso v rukávu“, které je zásadní pro porážku silnějšího protivníka (Pillsbury 2014: 178). Na podobný triumf apeluje také Mistr Sun v jeho popisu prázdnoty a plnosti, kde zdůrazňuje, že „dobré načasování momentu překvapení umožní lokální, relativní přesilu, skrytí vlastních slabin a využití silných míst. Pokud je to výhodné, pak vytvářet falešné obrazy a tajit ty skutečné“ (Vojta 2014: 87). V konkurenčním prostředí se totiž oponenti vždy střetávají obvyklým manévrem, avšak k uchvácení vítězství je třeba mít připravené „eso v rukávu“, které oponent neočekává, a na které se tedy nepřipravil. Pokud správně načteme soupeře, víme, co je jeho největší výhoda, a kde se skrývá jeho největší slabost, jinými slovy pochopíme „prázdnotu a plnost“. „Tak se pohyb vojska podobá vodě, tok vody se vyhýbá výškám a spěchá dolů, pohyb vojska se vyhýbá plnému a útočí na prázdno“ (Vojta 2014: 83).

Ještě, než se podíváme na to, jakou úlohu zde hraje BRI, je třeba nejdříve pochopit současnou pozici očima čínské elity. Čína si dobře uvědomuje, že s tím, jak roste její moc, mobilizují se její oponenti v čele s USA, kteří jsou stále více znepokojeni čínským chováním. Není pochyb o tom, že čínské vedení je přesvědčeno o snahách Washingtonu a jeho spojenců dostat Čínu do obklíčení prostřednictvím sítě vlastních

spojenců, avšak v horizontu blízkých let je ochota Číňanů změřit síly s USA v kinetickém střetu velmi malá proto, že by se tím znehodnotily dekády „maratonské“ strategie trpělivého vyčkávání (Pillsbury 2014: 177). „Čínští představitelé vědí, že pokud se v dohledné době pokusí srovnat krok s konvenčními silami americké armády – tj. dorovnat je počtem svých lodí, letadel, tanků a vojáků, spustí tím v metropolích Západu poplach, který by mohl rozpoutat závody ve zbrojení“ (Pillsbury 2014: 177). Čína pečlivě sleduje reakci Spojených států na BRI, která začala sílit v době, kdy post prezidenta USA zastával Donald Trump (Luft 2017: 41).

Trumpova administrativa pochopila, že si nemůže dovolit BRI ignorovat, jelikož postupem času začíná být čím dál více jasné, že s posilováním BRI se bude zároveň utužovat a zvětšovat čínská stopa podél euroasijských obchodních cest, zejména pak ve Střední Asii a na Středním východě, s čímž souvisí změny statusu quo v Jihočínském moři a Indickém oceánu (Luft 2017: 41). Vzhledem k tomu, že to představuje velkou výzvu pro životně důležité zájmy Spojených států, nemůže být pochyb o tom, že se USA pokusí BRI narušit a oslabit za použití diplomatických a obchodních nástrojů i za cenu zpomalení regionálního hospodářského rozvoje (Luft 2017: 41).

Čína tedy vsadila na vývoj zbraní typu „kyj-zabiják“ a hledání asymetrií. V souvislosti s tím je dobré dodat, že Čína na těchto zbraních pracuje systematicky a dlouhodobě již od roku 1991, což dokazuje dokument, který sepsali vysoce postavení důstojníci Čínské lidové armády, a který nese název *Unrestricted Warfare*, což je termín, který se nejčastěji do češtiny překládá jako Válka bez pravidel (Qiao – Wang 1999). Dokument vznikl jako reakce na šok, který Čína utrpěla po tom, co armáda Spojených států rozdrtila armádu Saddáma Husajna ve válce v Perském zálivu, přičemž si Čína uvědomila i svou vlastní slabost (Qiao – Wang 1999: 7 – 12). Identifikovala „prázdnotu a plnost“ Spojených států a začala pracovat na zbraních, které jsou relativně levné v poměru k jejich

výkonu a schopnostem, jako je například informační válka, přesně naváděné zbraně či elektronická válka (Qiao – Wang 1999: 7 – 12).

V dokumentu se dále nachází popis přelomových amerických zbraní, přičemž jsou následně dány do kontextu s jejich vojenským nasazením (Qiao – Wang 1999: 18). Celý dokument je postavený na tom, že nejdůležitější je získat nad protivníkem informační převahu, která je zásadní pro správné načtení š'. Autoři také představují klíčové technologie, které jim pomohou porazit Spojené státy, pokud se rozhodnou na Čínu udeřit (Pillsbury 2014: 177 – 180). Jedná se o převahu ve vesmírných technologiích, v elektromagnetickém boji, v technologiích protilodních řízených střel s plochou dráhou letu a v neposlední řadě se jedná také o převahu ve vývoji protisatelitních střel a umělé inteligence. Proč právě tyto technologie? Protože se jedná o odpovědi na vyspělé a moderní zbraňové systémy, kterými si Spojené státy zajišťují převahu nad svými oponenty. Zmíněné vyvíjené zbraně typu „kyj-zabiják“ jsou tedy přímou odpovědí na prvky americké vojenské dominance v elektromagnetické doméně, v počtu letadlových lodí v námořní doméně, v získávání informací díky satelitnímu pokrytí ve vesmírné doméně a ve využití umělé inteligence ve zbraňových systémech napříč všemi doménami (Del Monte 2019: 74 – 76). Velkou váhu, kterou Čína přikládá vývoji umělé inteligence a autonomních prostředků potvrzuje také analytik a odborník na umělou inteligenci Louis A. Del Monte, který zároveň varuje, že Čína si je moc dobře vědoma své neschopnosti vyrovnat se vojenské moci Spojených států, a tak mohutně investuje do zbraní využívajících asymetrie (Del Monte 2019: 73).

Nikoliv náhodou se v Číně z nařízení Si Ťin-pchinga ustavil program s názvem *Military-Civilian Fusion*, který má za úkol vyvinout infrastrukturu, která propojí čínskou armádu přímo se státními obrannými vývojovými podniky pod státní radou. Nejdůležitější je zjištění, že tento program má sloužit k mobilizaci čínského globálního

technologického sektoru ke zvýšení technické úrovně čínské armády (Blumenthal – Zhang 2021). Kromě toho se jedná o program, který se přímo podílí na nelegálním získávání technologií s jediným cílem, předstihnout armádu Spojených států především na poli umělé inteligence a autonomních prostředků (Blumenthal – Zhang 2021). Členem tohoto programu byl například vědecký pracovník, který byl částečně financovaný americkým letectvem a pracoval na výzkumných projektech na *Duke University*, přičemž existují důkazy také o blízkých kontaktech programu s americkými podniky zabývající se vesmírným průmyslem, taktéž financovaným letectvem (Blumenthal – Zhang 2021).

Jakou roli v tom všem hraje BRI? Pokud shrneme výše zmíněné, čínští vůdci s vysokou pravděpodobností očekávají v budoucnu střet s americkou mocností, tedy hegemonem. Ještě, než k tomu dojde, je však třeba důmyslem rozložit hegemonu zevnitř, a připravit ho o jeho spojence. Na základě zjištění z předchozích kapitol se zdá, že tento důmyslný prvek má do soupeření vnést právě BRI.

Dále je třeba co možná nejvíce dbát na využití největších slabin hegemonu tím, že se na tato místa Číňané zaměří a vyvinou zbraně typu „kyj-zabiják“, které díky těmto asymetriím poskytnou ve zlomovém bodě, v tom jediném rozhodujícím okamžiku, relativní převahu, která otevře cestu k vítězství. Ironií však je, že tyto technologie jsou však z velké většiny „vypůjčené“ od toho samého hegemonu pomocí rafinovaného plánu na systematické kradení nápadů a technologií.

Zásadní role BRI v rámci tohoto strategického přístupu je nenápadná, avšak o to více nebezpečná a účinná (Del Monte 2019: 73). V první kapitole, která vysvětluje, co je to BRI a k čemu slouží, byly představeny společnosti, kterým BRI zásadně pomáhá v expanzi do celého světa. Mezi ty nejdůležitější patří, kromě ZTE či Huawei, například Alibaba, Tencent, Tmail, nebo Baidu, přičemž zejména poslední společnost má pro Čínu zásadní význam v oblasti vojenských technologií.

„Čínští vojenští stratégové vědí, že technologie, jejíž vývoj dříve probíhal jen díky americké vládě a jejím dodavatelům, nyní pohání kupředu komerční sektor. Dnes jsou lídry v technologii umělé inteligence tytéž firmy, které vyrábějí špičkový herní software a počítače, nikoli americké státní laboratoře.“ (Del Monte 2019: 75). To je naprosto zásadní informace, pokud si uvědomíme, jak velkou lidskou základnou pro rozvoj komerčního sektoru Čína disponuje. Taky se jedná o zásadní změnu pro rozvoj celého obranného průmyslu, jelikož kompletně mění pravidla hry. Tyto společnosti jsou si podobné v tom, že vznikly jako kopie amerických internetových gigantů, ze kterých Číňané čerpali zkušenosti, finanční prostředky a možnost realizace v oblasti vojenských technologií (Del Monte 2019: 75).

Čína se taktéž ve velkém angažuje ve financování amerických startupů prostřednictvím přímých zahraničních investic a společných podniků, což čínským společnostem a investičním skupinám zajišťuje přístup k americkým technologiím (Blumenthal – Zhang 2021). Tyto praktiky pak shodou náhod BRI značně usnadňuje a urychluje. Spojené státy se proti tomu snaží bránit přijímáním nové legislativy, což je však velice obtížné. O rozsahu čínské špionáže vypovídá fakt, že se v rámci přijímaných opatření počítá se zvláštní pozorností americké kontrarozvědky (Blumenthal – Zhang 2021).

Vezměme si příklad vedoucího laboratoře čínské webové firmy Baidu v Silicon Valley Andrewa Nga, který zaznamenal mnoho úspěchů na poli umělé inteligence od roku 2015, přičemž se ukázalo, že je tato společnost o rok napřed před americkým Microsoftem zabývající se též vývojem umělé inteligence, a který byl do té doby považován za světový etalon na tomto poli technologií (Del Monte 2019: 75). Dále je znám případ Qi Lua, specialisty Microsoftu na umělou inteligenci, který v roce 2017 společnost opustil, aby se mohl stát styčným důstojníkem v čínské společnosti Baidu, ve které má za úkol dohlédnout na to, aby se Čína stala

globálním lídrem v umělé inteligenci (Del Monte 2019: 75). A jak bylo popsáno výše: čínské internetové společnosti patří v dnešní době k nejziskovějším online tržištím na světě (Berlie 2020: 28).

Zajímavé je, že Čína dala prioritu vývoji umělé inteligence před ostatními vojenskými systémy poměrně nedávno, přičemž je dokázáno, že k velkému rozvoji v oblasti čínského výzkumu umělé inteligence došlo až několik let po roce 2013 (Del Monte 2019: 100 – 102). To je zajímavé především proto, že v tomto roce oficiálně odstartovala BRI, jejíž expanze následně každý rok postupně nabírala na intenzitě. V roce 2016 byla Bílým domem publikována zpráva, ve které se uvádí, že Čína překvapivě publikuje o umělé inteligenci více odborných informací, než univerzity ve Spojených státech (Del Monte 2019: 102). V roce 2016 došlo ke spuštění čínského superpočítače *Sunway Taihu Light*, který byl tehdy nejrychlejší na světě, což mimo jiné dokazuje vyspělost Číny na poli výroby pokročilých mikroprocesorů. Ve stejném roce však došlo také k založení laboratoře pro výzkum umělé inteligence čínskou firmou Tencent, což je konkurent společnosti Facebook (Del Monte 2019: 101 – 102). Tyto a podobné úkazy nemohou nechat žádného bystrého pozorovatele na pochybách, že se Čína musela na takto vyspělou pozici prostě „profixlovat“ a jako hlavní falešná karta v rukávu, zdá se, posloužila BRI.

To je hlavní důvod, proč Čína usiluje o participaci podobných společností na BRI v co možná největším měřítku, jelikož jim svou podstatou umožňuje mimo jiné právě participovat na klíčových projektech ve všech možných oblastech technologií. BRI umožňuje čínským expertům absolvovat zahraniční školy, účastnit se na přelomových projektech, ve kterých získají zkušenost, kterou následně přenesou do domácích společností, jež jsou často postaveny na totožných základech, jako jejich americký protějšek.

Jednoduše řečeno, BRI umožnila nepředstavitelným způsobem akcelarovat komerční sféru, která se stala zásadní hnací silou pro vývoj

a použití softwaru v civilní i vojenské sféře. Je evidentní, že po Nové hedvábné stezce se tedy opravdu kromě předmětů a financí pohybují příhodně také „myšlenky“ ve formě odcizeného duševního vlastnictví. Pokud nepřijmou Spojené státy co nejrychleji komplexní strategii proti těmto praktikám, hrozí, že se BRI prostřednictvím nejrůznějších institucí, fór či platforem pro spolupráci podaří „protlačit“ svoje spolupracovníky z řad vědců, akademiků a dalších na klíčová místa s poskytnutím příslušného krytí mírumilovné a přátelské spolupráce.

„Proto napočítat jej a poznat jeho výhody a nevýhody, provokovat jej a pochopit pravidla jeho postupů, nechat jej projevit a prohlédnout jeho smrtelné slabiny i přednosti, poměřit se s ním a poznat, kde má navrch a kde nestačí.“ (Vojta 2014: 83).

4.8 Vždy se měj na pozoru, aby ses nenechal druhými obelstít či vehnat do obklíčení

Čínští stratégové jsou přesvědčení, že se je všichni potenciální soupeři na mezinárodním poli snaží obelstít (Pillsbury 2014: 53). V reakci na to si Čína vyvinula smysl pro dvojitvářnost, která je založena na přetvářce s cílem nevydráždit předčasně svého soka. Ve skutečnosti jde ale o to, připravit se na střet, zatímco je nutné postupně nabírat sílu a kumulovat moc co nejnenápadněji to jde. Čínské období Válčících států, kterým se vedení moderní Číny nechává značně inspirovat, nemělo žádné slitování s naivními a důvěřivými vůdci, kteří byli nakonec poraženi, ba i brutálně zdecimováni (Pillsbury 2014: 53).

Největší obavu čínských vojenských stratégů představuje hrozba obklíčení, které podle nich pro Čínu připravují jejich soupeři v čele s nepřátelským hegemonem (Reeves 2014: 142). Výše byla představena hra *wej-čchi*, jejíž cílem je dostat postupnými kroky protivníka do

obklíčení (Pillsbury 2014: 54). Jedná se tedy o to, kdo dokáže prohlédnout soupeřovu taktiku a obklíčit ho, a sám zůstat pro oponenta nečitelný, tedy poznat v soupeři „prázdnost a plnost“ a sám zůstat bez zjevné „formace“ (Vojta 2014: 87).

Jak bylo řečeno výše, ostražitost Spojených států vůči BRI sílí. Spojené státy v rámci působení proti ní počítají především s diplomatickými a ekonomickými nástroji, což povýší roli tranzitních zemí, jako je Kazachstán, Srí Lanka, Myanmar, Pákistán, Turecko a dokonce Írán (Luft 2017: 41). Tyto země by získaly na významu především díky své geografické poloze, což zároveň vytvoří mnoho nových třecích bodů ve vztazích mezi Spojenými státy a Čínou, přičemž reálně hrozí, že se tyto země dostanou do „kolizního“ kurzu a zapletou se do spirály malých zástupných válek, šíření zbraní, podvrtné diplomacie či kybernetických a měnových válek (Luft 2017: 41).

Politické napětí pak zvyšuje skutečnost, že s BRI přímo spojil svou pověst čínský prezident Si Ťin-pching, který bude pravděpodobně považovat jakýkoliv pokus USA o narušení BRI za osobní urážku. Washington přitom bude muset ekonomicky a diplomaticky intervenovat mnohem více, jelikož mnoho jeho spojenců čelí vážným ekonomickým problémům a zoufale potřebuje čínské investice (Luft 2017: 41). Všechno tohle si však Čína vyloží tak, že vzbudila nežádoucí pozornost nepřátelského hegemonu, který teď podnikne „krajní kroky, aby si udržel svoje postavení“, a posílí snahy obklíčit Čínu prostřednictvím sítě spojenců (Pillsbury 2014: 53).

Druhá možnost, jak se mohou Spojené státy zachovat je přesně opačná, tedy tzv. naskočit do rozjetého vlaku a převzít produktivitu v rámci BRI, čímž by pravděpodobně došlo k posílení pozice Spojených států v roli plnohodnotného partnera, který by byl zároveň schopen ovlivňovat rozvoj Eurasie pomocí vlastních nástrojů a prosazování dodržování mezinárodních, ekologických či lidskoprávních norem.

Zároveň by došlo k utužení způsobu fungování mezinárodního systému, který nastavily Spojené státy (Luft 2017: 41). Ani zde však není velká naděje na vyhnutí se střetu, jelikož existuje několik zásadních problémů.

Před nějakou dobou zběhl do Spojených států bývalý pracovník čínského ministerstva zahraničí, který vylíčil, „jak je proces přijímání rozhodnutí v Pekingu zatížen řadou patologických rysů: tendencí podsouvat protistraně ty nejhorší možné úmysly, ideologickou zkosnatělostí a odtržeností od reality.“ (Pillsbury 2014: 186). Čína by si tuto snahu americké administrativy vyložila jako lest, kterou připravil „chřadnoucí hegemon“, aby se zbavil oponenta, a čínští stratégové by obvinili americké vůdce (nikoliv veřejně) z přetvářky Číně tolik vlastní (Pillsbury 2014: 53). Dále by hrozilo nebezpečí, „že by Čína mohla využít americkou spolupráci a dobrou vůli k prosazení svého vlastního vzestupu.“ (Luft 2017: 41). Jednala by tak v duchu poučky z knihy *Třicet šest letí*: „Zabíjej vypůjčenou dýkou“ (Xiaochun 1990: 10). Podstatou tohoto pořekadla je využít kontradikcí uvnitř oponentova tábora, a zužitkovat jejich sílu k vlastním cílům (Xiaochun 1990: 10).

Ať už se bude vývoj ubírat jakýmkoliv směrem, jisté je, že Čína kroky Spojených států bedlivě sleduje a neustále kalkuluje, jak by mohla svým vlastním působením podlomit vliv Spojených států a jejich spojenců bez toho, aniž by se nechala obklíčit. Inspiraci našla v období *Válčících států*, identifikovala důležité spojence USA a proti těm zahájila kampaň (Pillsbury 2014: 268 – 269).

V některých případech je však vidět velmi silná stopa BRI, která měla lví podíl na prosazení čínského vlivu. Prvním příkladem je Německo, kde Čína nejvíce využívá argumentů o rozvíjení oboustranného přátelství mezi zeměmi NATO a Čínou, které by v rámci BRI mohlo snížit riziko potenciálního konfliktu (Grohmann 2019). To by samo o sobě nemuselo znamenat hrozbu, kdyby se na základě těchto vztahů neučinil další krok, který v praxi znamená, že Německo poskytuje kvalitní vojenský výcvik

čínským vojákům, kteří zde v Evropě sbírají zkušenosti s moderními vojenskými postupy a vybavením (Grohmann 2019). Jedná se o bezprecedentní krok, který do značné míry ukazuje postoj Německa v běžícím americko-čínském soupeření, jehož je BRI bezpochyby součástí. Tuto skutečnost také Čína ve svých prohlášeních náležitě kvituje: „Tento průlom [cvičení Combined Aid 2019] podtrhuje významné budování důvěry, k němuž dochází mezi Německem a Čínou, a to může být příkladem pro ostatní, které je hodno následování.“ (Grohmann 2019).

O pár let později tuto snahu o sblížení Číny s evropskými státy potvrdil čínský ministr obrany Wej Feng-che, který podnikl cestu do čtyř evropských států, které čítají Srbsko, Řecko, Severní Makedonii a Maďarsko (Grohmann 2021). O návštěvě hojně referovala čínská média, přičemž tato cesta posloužila jako propagandistická operace, která měla za cíl zasadit kýžené myšlenkové vzorce do cílového publika na Západě (Grohmann 2021). Nejdůležitější byla návštěva Srbska, které je v rámci Nové hedvábné stezky nepostradatelné pro čínské zájmy v regionu střední Evropy, kde se Číně podařilo chytrým způsobem zvýšit vliv, mimo jiné prostřednictvím darování čínské vakcíny proti nemoci Covid-19 (Grohmann 2021). Výsledkem pro Čínu, třebaže jen symbolickým, bylo oficiální vyjádření všech čtyř zemí, z nichž tři jsou členy NATO, o prohlubování vzájemného přátelství, propojené budoucnosti, vděčnosti za pomoc v boji proti pandemii Covid-19 či prohloubení vojenské spolupráce, a zde je třeba upozornět (Grohmann 2021).

Existuje podezření, že si Čína připravuje půdu pro projekci své vojenské síly do Evropy, jako odpověď na častá cvičení Spojených států v Pacifiku se svými spojenci v čele s Japonskem (Liu 2021). Po vzoru Německa se tak mohou zmíněné země rozhodnout k bližší spolupráci s čínskou armádou v rovině společných cvičení či výměny vojáků, která by přímo navázala na probíhající spolupráci ve vývoji bezpilotních prostředků, která probíhá například v Srbsku (Liu 2021). Technické

možnosti čínské armády stále rostou a není těžké si do budoucna představit například cvičení menšího oddílu čínských vojenských letadel a válečných lodí ve spolupráci s armádami Řecka, Maďarska a Srbska. Taková operace by byla možná ve chvíli, kdy by se Čína cítila dostatečně silná udělit ránu pověsti chřadnoucímu hegemonovi (Grohmann 2021). Ačkoliv se tyto představy mohou zdát jako přehnané, v následující závěrečné kapitole si ukážeme, že postupná zvyšující se čínská asertivita je součástí čínské strategie a je stupňována systematicky.

Výše v textu je vysvětleno, proč Čína nezbíjí zdaleka tak mohutně jak by mohla. To však neznamená, že by neusilovala o rozvoj vojenských schopností, právě naopak, čeká jen až nadejde čas. „Když se v příbězích z období Válčících států pouští nastupující mocnost do mohutných zbrojních příprav, které mají ohrozit starého hegemona, činí tak až na samém konci vyprávění.“ (Pillsbury 2014: 254).

Čína si je vědoma, že zatím ještě není třeba zatěžovat rozpočet obrovskými sumami na rozsáhlé zbrojní programy. Místo toho naleptává spojeneckou síť USA, a snaží se podkopávat důvěryhodnost Spojených států v očích zemí, které s nimi kooperují postup vůči Číně, k čemuž slouží BRI (Ghoshal 2018). Především to byl hlavní důvod zahraniční cesty čínského ministra obrany, vyslat jasný signál: „společný postoj Západu / NATO k Číně neexistuje a čínská armáda, námořnictvo i letectvo je schopno projektovat vojenskou sílu přímo v Evropě.“ (Grohmann 2021).

Návštěva Srbska však byla něčím zvláštní. V této zemi se Čína již dlouhodobě zaměřuje na stále přetrvávající bolest z bombardovací kampaně NATO z 90. let, během které došlo k nešťastnému zásahu čínské ambasády v roce 1999 (Grohmann 2021). Ve svém projevu Wej prohlásil, že Čína na tento zločin nikdy nezapomene a „nedovolí, aby se historie opakovala. Jsme plně schopni a odhodláni chránit naši svrchovanost, bezpečnost a rozvojové zájmy.“ (Grohmann 2021).

Čína se v duchu strategie Stoletého maratonu soustředovala na systematické oslabování pozice USA a jejich spojenců ještě před tím, než přišla se svou iniciativou hedvábné stezky. Existují důkazy o tom, že čínská armáda ve spolupráci se státními podniky pomáhala vybudovat propojení protiletadlové obrany Iráku v době vlády Saddáma Husajna, přičemž bezstarostně obcházela sankce OSN, které byly v té době na Irák uvaleny (Pillsbury 2014: 239 – 240). O několik let později vyšlo najevo, že Peking neváhal poskytovat pomoc Tálibánu, který taktéž čelil sankcím, s vybudováním komunikační sítě ještě několik let po roce 2001 (Pillsbury 2014: 239). V současné době je však podpora zemím, které usilují o podkopání moci Spojených států mnohem snazší právě díky BRI, která, jako by zahalovala čínské aktivity v zájmovém prostoru rozostřující mlhou (Ghoshal 2018).

Čína utváří síť států, se kterými na tomto záměru spolupracuje, a aby se nedostala do „obklíčení“, stále rozšiřuje počet participujících zemí, přičemž nejznámější je spolupráce například s Pákistánem či Íránem, ovšem relativně nově také s Tureckem, Katarom a Sýrií, která mimo svou strategickou pozici produkovala kdysi nemalé množství ropy. V současné chvíli se syrský prezident Asad poohlíží po vhodných zahraničních investorech na obnovu válkou zničené země, přičemž prohlásil, že „západní společnosti nejsou vítány.“ (Ghoshal 2018).

Jedná se tedy o ideální příležitost pro BRI, prostřednictvím které může Čína zaplnit vzniklé mocenské vakuum. Kdyby se Číně podařilo pomocí BRI získat výsadní ekonomické a vojenské pozice v zemích jako je Sýrie, Írán a Turecko, znamenalo by to posílení vlivu Číny jakožto velmoci na úkor Spojených států, jejichž vliv by zejména po nedávném stažení z Afghánistánu ještě více zeslábl (Ghoshal 2018).

Aby Čína zabránila vlastnímu obklíčení, neustále krok za krokem pracuje na odepření přístupu Spojeným státům do zájmových oblastí. Jedná se o oblasti, ze kterých se Číňané snaží Američany lidově řečeno

„vyštípat“ či jim omezit, nebo alespoň co nejvíce znepríjemnit pohyb. Děje se tak prostřednictvím zbraní typu „kyj-zabiják“, jako jsou protilodní řízené střely a rakety země-vzduch (Ghoshal 2019). Nejlépe je tento postup viditelný v oblasti Jihočínského moře, na které si Čína činí nárok, a kde se čínské armádě podařilo vybudovat několik umělých ostrovů, které slouží jako vojenské základny se strategicky umístěnými letišti, radarovými poli a protilodními střelami (Del Monte 2019: 114). Důvody čínského zájmu jsou ekonomické: především se jedná o rybolov, který je pro Čínu zásadní, a jehož podíl z Jihočínského moře dosahuje 12 % celosvětové produkce, a dále se zde nachází zásoby ropy, které podle odhadů dosahují až 11 miliard barelů, nemluvě o zemním plynu, jehož objem by měl činit až 5,4 bilionu krychlových metrů (Del Monte 2019: 114). Další důvod je strategický: Jihočínské moře představuje tepnu světové lodní dopravy s každoroční hodnotou více než 5,3 bilionů dolarů, přičemž jen americký obchod tvoří 1,2 bilionů dolarů (Del Monte 2019: 114).

Proti čínskému postupu se ohrazují ostatní země v regionu, jako Vietnam, Filipíny a Malajsie, které se dokonce obrátily na Stálý arbitrážní soud v Haagu (Del Monte 2019: 114). Nebylo to nic platné, jelikož Čína se odmítá verdiktem řídit, a na místo toho se snaží prostřednictvím BRI korumpovat ústavní činitele a získávat místní spolupracovníky. Podobný modus operandi pak Čína postupně začíná uplatňovat i v jiných oblastech.

Začíná být čím dál více zřejmá snaha rozšířit BRI i na zdánlivě odlehlou oblast, jako je Arktida (Ghoshal 2019). Arktida se stává „novou“ arénou pro boj o vliv, jelikož se jedná o bohaté naleziště uhlovodíků, což je cenný zdroj energie, která je pro Čínu životně důležitá. Rozšířila tedy BRI o iniciativu s názvem Polární Hedvábná stezka, která má pomoci se získáním vlivu v této oblasti (Ghoshal 2019). Jedná se o iniciativu, která má maximálně využít tání ledovců v polárním moři vlivem oteplování planety, což podle odhadů bude možné v budoucnu využít ke komerčním

účelům. Navzdory čínským proklamacím o ochraně přírody či mírumilovném využití zdrojů je jasné, k čemu má Polární Hedvábná stezka sloužit, tím spíše, když existují obavy z čínské militarizace po vzoru Jihočínského moře s využitím protilodních střel a plovoucích atomových elektráren (Ghoshal 2019).

O nové BRI se zmiňuje zpráva pro americký kongres, která mimo jiné dokazuje časovou korelaci mezi ohlášením BRI a odvážnějším vystupováním směrem k Arktidě, s čímž přímo souvisí ambiciózní cíle na využití přírodních zdrojů. „Strategie zdůrazňuje čínské ledoborce a výzkumné stanice na Islandu a v Norsku jako nedílnou součást jejich realizace.“ (Ghoshal 2019).

Nakonec této kapitoly je třeba zmínit ještě jeden aspekt BRI. Není pochyb o tom, že se Čína pomocí Nové hedvábné stezky chystá přetvořit strukturu a ovlivnit směřování zemí třetího světa, což zmiňoval ve své strategii už Mao Ce-tung (Stanzel – Jacob – Hart – Rolland 2017: 5). Aktivita Číny v této oblasti je popsána v kapitole o energetické bezpečnosti. Jde o součást Stoletého maratonu, v rámci kterého se Čína touží stát v budoucnu tvůrcem pravidel v mezinárodních vztazích, které nabídnou některým autoritářským státům třetího světa více než přijatelnou alternativu k západním hodnotám. Čína vycítila příležitost získat nové spojence, které je možné co nejvíce vyvázat z vlivu Západu, což dokazuje vyjádření čínských expertů na adresu BRI, která podle nich představuje pokračování historických vazeb Číny na třetí svět (Stanzel – Jacob – Hart – Rolland 2017: 6).

Zajímavý je však důvod původní čínské snahy o sblížení se zeměmi třetího světa, které řídil Mao Ce-tung, a které probíhalo na pozadí rapidního zhoršování vztahů se Sovětským svazem (Stanzel – Jacob – Hart – Rolland 2017: 6). Některým západním analytikům se tato aktivita jevila jen jako nahodilá pomoc ideologicky spřízněným zemím, která

nesleduje žádnou komplexní strategii. Pravda však byla taková, že se čínští stratégové řídili poučkou ze sbírky Třiceti šest listí, která říká: „Utvoř si spojence ze vzdálených zemí a zaútoč na svého souseda“ (Xiaochun 1990: 113). V období Válčících států se touto poučkou řídili váleční císaři, kteří tak dobývali okolní území a sjednocovali své říše (Xiaochun 1990: 113).

Podle stejného klíče lze ostatně číst také dobře známé sblížování Číny se Spojenými státy v 70. letech. Dnes na tuto taktiku Čína navázala pouze s tím rozdílem, že se změnil obávaný hegemon, přičemž také Čína, narozdíl od dob Mao Ce-tunga, disponuje sofistikovaným nástrojem, který byl pro tento účel vyvinut, a který se jmenuje Belt and Road initiative (Stanzel – Jacob – Hart – Rolland 2017: 6).

4.9 Vytvoř a uplatni metodu, s jejíž pomocí odhadneš, jak si stojíš vůči potenciálním vyzyvatelům

Poslední prvek čínské strategie se zakládá na schopnosti vyhodnotit vlastní relativní sílu bez ohledu na to, zda se stát nachází v době války nebo míru. Je velmi pravděpodobné, že v potaz se přitom berou různá kritéria, poukazující na stav věci ve vojenských, ekonomických, kulturních či politických záležitostech (Pillsbury 2014: 53). Čína klade veliký důraz na vstupní rozvahu, stejně tak jako na pečlivé kalkulace zisků a rizik, které činí první krok v rámci každé přijímané strategie (Vojta 2014: 27). Kamkoliv je napřeno naše úsilí s cílem něco získat, což však může znamenat zároveň něco někomu vzít, tam přirozeně dojde ke srážce se zájmy ostatních, přičemž vzniká soutěž a to, jaká se zvolí strategie, jasně rozhodne o úspěchu či nezdaru (Vojta 2014: 28). V období Válčících států byla nutnost rozvahy dána vysoce konkurenčním a agresivním prostředím. Vstupní rozvahu a schopnost kalkulace zisků a výhod

zdůrazňuje i Mistr Sun ve spisech *O válečném umění*: „Když si napočítá mnoho, tak vítězí, když si napočítá málo, tak nevíte. A co teprve, když nenapočítá vůbec!“ (Vojta 2014: 34).

Událost, kterou vyhodnotili čínští stratégové jako zlomový bod v rámci měření globální moci Spojených států, představovala finanční krize z let 2008 – 2009, která se z Wall Street rozšířila bezmála do celého světa (Pillsbury 2014: 258). Mnoho čínských pozorovatelů se domnívalo, že globální krize znamená změnu š', což bylo široce chápáno jako signál pro Čínu, že Spojené státy už nikdy nebudou mít takovou moc, aby byly schopny Čínu ztrestat za agresivnější chování. To potvrzuje i Henry Kissinger: „Kolaps amerických a evropských finančních trhů v letech 2007 a 2008 – pohled na západní zmatek a špatné odhady v kontrastu s čínským úspěchem – vážně podkopal mystickou západní ekonomickou zdatnost.“ (Kissinger 2011: 501). To přimělo čínskou elitu zapřednout vážnou debatu o tom, zda to není důkaz úpadku světové mocnosti a zároveň signál k sebevědomějšímu vystupování Číny, přičemž nezůstalo jen u diskuzí (Kissinger 2011: 501). Tomu lze rozumět tak, že se čínští stratégové inspirovali v jedné ze starobylé lsi dávných císařů, a rozhodli se „rabovat hořící dům“ (Xiaochun 1990: 22). Tento axiom je nejčastěji vykládán jako využití ztrát a chaosu oponenta k vlastnímu obohacení či jinému získání výhody. „Když někdo jiný čelí neštěstí, chytit se příležitosti získat na jejich účet.“ (Xiaochun 1990: 22).

Předpokládalo se, že ačkoliv se americká ekonomika vzpamatuje, její moc se rozprostře na více aktérů (Pillsbury 2014: 258). Velmi podobně hovoří také německý geopolitik Ulrich Speck: „Ve východním Středomoří můžeme studovat, co se stane, když Pax Americana [nadvláda USA] končí: Staré a nové konflikty se stupňují, evropské mocnosti střední velikosti se snaží řešit konflikty podle svých národních názorů a strategií, přesto se nedokáží dohodnout na silném společném postupu“ (Grohmann 2020). Není však žádné tajemství, že Spojené státy zažívají postupný

ústup ze své bývalé slávy a pomalu přestávají být jedinou supervelmocí, což rozšiřuje prostor pro nástup nových mocností, které tak začínají utvářet multipolární svět (Grohmann 2020).

Čína také v duchu své strategie stupňuje nátlak na Tchaj-wan, který považuje za svojí vzbouřenou provincii, s cílem vyzkoušet, jak bude reagovat USA (Zádrapa 2020). To lze chápat tak, že se Čína cítí již dostatečně silná na to, aby se otázala na váhu králových kotlů. Bedlivě sleduje reakci hegemonu, kterému se snaží co nejvíce odepřít přístup do teritorií Jihočínského moře, přičemž se tomu Spojené státy samozřejmě brání utužováním vztahů s vlastními spojenci (Grohmann 2020).

V roce 2012 se dostala čínským elitám do rukou jistá studie americké vlády, která poskytovala přehled o tom, v čem se za poslední roky podařilo Číně vychýlit rozložení sil ve svůj prospěch (Pillsbury 2014: 259). Kromě, zde již představených, kvalitativních skoků Číny v rámci kybertechnologie, vesmírných zbraní a jaderného arzenálu, dokument přímo uvádí, že se: „Spojeným státům nedostává odvahy pokusit se čínský růst překazit, zahnat Peking do šachu použitím síly ... , popřípadě rozpoutat čínsko-americkou studenou válku.“ (Pillsbury 2014: 260). Číňané nechali tento dokument přeložit a následně široce kolovat, přičemž mnozí z čínských stratégů se přiznali, že takto negativně vyhodnocené š' ze strany Spojených států pro ně znamenalo naprosté překvapení (Pillsbury 2014: 259). Tuto změnu situace si pekingští vůdci ověřili tím, že několikrát poslali své stíhače s cílem narušit vzdušný prostor Tchaj-wanu, načež následovala poněkud vlažná reakce Spojených států, což utvrdilo Peking v názoru, že vůle Američanů bránit své spojence je nízká, a bude se dále ještě ztenčovat (Zádrapa 2020).

Jako další signál poklesu moci USA se Peking jeví překotné stažení sil NATO z Afghánistánu, které zakončilo dvacetileté působení „západních“ vojsk na tomto území, se kterým sdílí Čína společnou hranici (Feryna 2021). Jak bylo řečeno výše, Čínu a Tálíbán pojí dlouholetá

spolupráce v boji proti vůli Washingtonu, protože Čína má v Afghánistánu své vlastní zájmy, které hodlá prosazovat právě pomocí BRI, za účelem čehož došlo k podepsání memoranda o porozumění obsahující spolupráci v rámci Nové hedvábné stezky (Feryna 2021). Stažením vlastních sil ztratily Spojené státy schopnost výrazně ovlivňovat dění v tomto regionu, přičemž stejně jako v případě Sýrie vzniklo mocenské vakuum, které je Čína připravena zaplnit (Feryna 2021).

Čína se angažuje v Afghánistánu převážně ve třech odvětvích: výstavba dopravní infrastruktury, těžba surovin a zemědělství. Celkově se hodnota nerostných surovin v Afghánistánu odhaduje na tři triliony dolarů (Feryna 2021). Podle informací se má jednat o širší plán, který má za cíl vytvořit z Afghánistánu regionální dopravní tepnu, k čemuž má sloužit zamýšlená čínsko-afghánská železnice dlouhá 2100 km s názvem FNRC (*Five Nations Railway Corridor*), která, jak již název napovídá, má vést přes území pěti států, Čína, Kyrgyzstán, Tádžikistán, Afghánistán a Irán s cílem tyto země ekonomicky propojit, a usnadnit expanzi čínského vlivu (Feryna 2021).

Problém však pro BRI v tomto regionu spočívá v jeho nestabilitě, což Čína vyhodnotila jako příležitost ze dvou důvodů. Za prvé, Čína si je této hrozby nedostatku bezpečnosti, která má negativní potenciál odradit investory, dobře vědoma, jelikož případná ignorace politických nepokojů či terorismu by mohla v budoucnu „vykolejit“ všechny nadějný vlaky čínské expanze (Luft 2017: 47). Existuje několik konkrétních příkladů, které ukazují evidentní čínskou vůli prosadit své zájmy způsobem, který by byl ještě před několika lety zcela nepřijatelný, a kterých by se Čína jen těžko odvážila (Pillsbury 2014: 272).

„V roce 2015 Čína přislíbila vojenskou pomoc Africké unii ve výši 100 milionů dolarů, vyslala pěchotní prapor na podporu mírového úsilí v Jižním Súdánu a nasadila fregaty do boje proti pirátům u somálského pobřeží.“ (Luft 2017: 47). Podobný přístup je viditelný také

v Afghánistánu, přičemž Čína navrhla čtyřnárodní bezpečnostní blok, který by kromě zmíněných zemí zahrnoval také Pákistán a Tádžikistán. Na moři si pak Peking vytkl cíl s názvem Pět set lodí, který nemá precedens, a který by ještě před několika lety nemohl být přijat z obav předčasného vydráždění Spojených států.

Za druhé, existují důkazy, že by se Čína mohla pokusit v případě neúnosné situace v Afghánistánu prosadit utvoření mírových sil s mandátem OSN (Feryna 2021). Tím by se vyhnula riziku poškození vlastní reputace, přičemž by využila zdroje, tedy finance na obnovu a vojsko někoho jiného pro svůj vlastní cíl v souladu s čínským pořekadlem „Zabíjej vypůjčenou dýkou“ (Xiaochun 1990: 10). Vše naznačuje tomu, že Peking zvolí postup, jehož agresivita se bude stupňovat přímou úměrou tomu, jak se bude v očích Pekingu vychylovat rovnováha sil Spojených států v jejich neprospěch (Pillsbury 2014: 273). Někteří čínští představitelé se domnívají, že se Stoletý maraton daří realizovat mnohem rychleji oproti původně stanovenému časovému harmonogramu. „Čínské vedení tak zapředlo debaty, zda by se při realizaci maratonské strategie nemělo přejít na nový taktický režim, analogický závěrečnému sprintu v cílové rovince.“ (Pillsbury 2014: 273 – 274).

Není však pochyb o tom, že do budoucna lze očekávat další etapu odvážného jednání ze strany Pekingu, který bude svojí asertivitou čím dál více znervózňovat ostatní státy, jejichž ústupků se bude schopen domáhat ekonomickou či vojenskou silou (Pillsbury 2014: 275). Zde je úkol BRI dvojitý. Tím, že pronikne do mnoha států, které začnou být životně závislé na čínské ekonomice, poskytne čínským elitám nástroj pro ekonomické a politické vydírání těch, kteří nechtějí ustoupit čínským požadavkům. Zároveň bude BRI fungovat jako jakýsi „ledoborec“ čínských zájmů, který tak kromě „hedvábí“ ve formě ohromných investic a rozvoje zemědělství přiveze také nenápadně se tvářící nebezpečí totální závislosti, přičemž

opravdová tvář čínské povahy teprve pozvolna začíná nabývat její skutečné podoby.

5. Závěr

Na závěr zhodnotím mocenský kontext BRI, tedy jaký je její opravdový přínos Stoletému maratonu podle devíti elementárních prvků čínské strategie podle Michaela Pillsburyho vytyčených v úvodu. Jinými slovy, jak je Čína v rámci této strategie úspěšná a do jaké míry jednotlivé body Nová hedvábná stezka naplňuje. S tím bude přímo souviset také zhodnocení snah Číny o zajištění energetické bezpečnosti. Hodnocení bude provedeno na základě dat a faktů předložených ve druhé a třetí kapitole.

- **Ukolébej soka pocitem bezpečí, aby polevil v ostražitosti**

V rámci prvního elementárního prvku strategie funguje BRI především v těsné spolupráci s Konfuciovými instituty. Cílem je šířit žádoucí čínský narativ po světě a jako nejvhodnější pro tento účel byly vybrány vzdělávací instituce a think tanky. Čína tak získává své skalní přívržence a neochvějně podporovatele v dalekých zemích z řad odborníků a akademiků, kteří daný narativ šíří, legitimizují, a zároveň relativizují protiargumenty každého, kdo s daným narativem nesouhlasí. Takové případy známe i z České republiky, kdy se na Univerzitě Karlově objevily skandály spojené s přerozdělováním peněz poskytovaných čínskou ambasádou mezi akademiky.

- **Dlouhý zápas nemusí rozhodnout síla armády**

O přínosu BRI v zápasu bez použití vojenské síly není pochyb. Nová hedvábná stezka byla vytvořena jako nástroj šíření moci Pekingu jaksí „po dobrém“. Zároveň se jedná o ekonomický nástroj prosazování čínských národních zájmů prostřednictvím multilaterálních obchodních platforem, přičemž jako největší zbraň Číně slouží její ekonomika. Je však třeba mít na paměti, že až nadejde čas, bude BRI zároveň schopna vytvořit podmínky a přinést nepostradatelné argumenty také pro rozšiřování čínské vojenské síly. To dokazuje čínská snaha stavět podél BRI vojenské základny či strategické přístavy, jako je tomu například v Džibuti či Salvadoru.

- **Na vítězství trpělivě vyčkávej – desítky let, nebo i déle**

Stoletý maraton je komplexní strategie, která je realizována velice pomalu a dosud byla také velmi rafinovaně utajována. BRI funguje velmi podobně s tím, že namísto snahy o utajení již od začátku nastoupila snaha o co nejlídnější prezentaci této iniciativy, která účelově halí BRI do líbivých pojmů jako *win-win* spolupráce či mírumilovný ekonomický rozvoj pro všechny. Pravdou však je, že BRI postupně sílí, přičemž pomalu krok za krokem prosazuje čínské národní zájmy v čím dál větším počtu zemí. Nevydráždit hegemonu příliš rychlým a zřejmým postupem, to je podle Číňanů klíč k úspěchu.

- **Ukradni svému protivníkovi nápady a techniku, kterou pak uplatníš ke strategickým účelům**

V tomto bodu je přínos BRI jednoznačný. V rámci Nové hedvábné stezky jsou uvolňovány obrovské sumy financí na investice do infrastruktury, která propojuje participující země. Tyto finance však nejčastěji dostávají národní šampioni, prominentní podniky přímo podporované vládou. Ty fungují jako tahouni v agresivním postupu vůči zahraniční konkurenci, kterou se snaží čínské podniky, mnohdy přímo na povel Pekingu, dostat pod kontrolu. Výsledkem jsou pak nejrůznější formy partnerství mezi západními a čínskými podniky, které však velice často končí krachem a skandály doprovázející krádež duševního vlastnictví, načež je pak v Číně odcizené *know-how* postoupeno domácím společností.

- **Nikdy nezapomínej na š'**

Existenci BRI lze do jisté míry vysvětlit jako výsledek načtení š' čínskými strategií. Čína zaznamenala relativní úpadek moci Spojených států a pojala pocit, že je čas v rámci poslední fáze realizace Stoletého maratonu začít postupovat o něco asertivněji. Přišla tedy s Novou hedvábnou stezkou, přičemž doufala, že tato iniciativa zůstane ze strany amerického hegemona bez odpovědi, a že urychlí erozi světové moci Spojených států jejím pomalým a nenápadným podemletím.

- **Nakloň si protivníkovy poradce**

BRI je velmi flexibilní strategie, která umožňuje „verbovat“ spolupracovníky v řadách oponenta či přímo nepřítele. Ti mají následně prvořadý úkol formovat mínění široké veřejnosti i politiků v dané lokalitě žádoucím způsobem, šířit Čínou prosazovaný narativ či získávat další spolupracovníky a důležité informace z nejvyšších politických kruhů. Také mají za úkol očerňovat a osočovat ty, komu se podařilo čínské úmysly prohlédnout, a nejsou tudíž Číně přátelsky nakloněni. BRI tyto praktiky zároveň umožňuje krýt a legalizovat, přičemž vydává aktivity získaných spolupracovníků za lobby, které je v souladu s demokratickými pravidly, čehož Čína prostě jen zneužívá. Tato praxe je například v českém prostředí zřetelná především na dlouhodobých snahách zdiskreditovat server Sinopsis prostřednictvím domácích obchodních subjektů a vzdělávacích institucí.

- **Měj na paměti, že hegemon podnikne krajní, ba i brutální kroky, jen aby si udržel své výsadní postavení**

Navzdory dvěma tvářím a všem úhybům Čína počítá se situací, kdy se čínsko-americké vztahy dostanou do zlomového bodu. Tehdy bude střet nevyhnutelný. V souladu s tím tedy využívá BRI k získání klíčových technologií pro vývoj zbraně typu „kyj-zabiják“, s pomocí kterých se pak zaměří na slabá místa Spojených států, tedy využije vyzozorované asymetrie. K realizaci tohoto bodu je BRI schopna přispět také tím, že významnou měrou pomůže podkopat moc USA. Dále je nasnadě, že k rozvoji pokročilých vojenských technologií začíná být nepostradatelná

komerční sféra, jejichž rozvoj umocňuje právě BRI. Díky tomu se dnes Čína řadí mezi nejrozvinutější země v oblasti výzkumu umělé inteligence.

- **Vždy se měj na pozoru, aby ses nenechal druhými obelstít či vehnat do obklíčení**

Čína si prostřednictvím BRI zajistila silnější pozici v zemích, které jsou považovány za spojence USA, jelikož jsou členy Severoatlantické aliance. Nová hedvábná stezka umožnila Číně postupovat v souladu s dávnými pravidly válčení, tedy budovat vlastní síť spojenců, a zároveň tiše rozleptávat spojeneckou síť oponenta. BRI je také zcela nový typ zahraniční politiky, která umožňuje přímo ovlivňovat vzdálené země na všech světových kontinentech. Navíc, vyhlášením Nové hedvábné stezky, uvedla Čína v život lék na své problémy ekonomického rázu a využila svých největších předností.

- **Vytvoř a uplatni metodu, s jejíž pomocí odhadneš, jak si stojíš vůči potenciálním vyzyvatelům**

Není snadné přesně odhadnout, jakou úlohu v tomto bodě hraje Nová hedvábná stezka. Vzhledem k její podstatě však není pochyb o tom, že její největší přínos v rámci Stoletého maratonu je oslabení moci Spojených států.

Zcela jasná je role BRI v rámci zajištění energetické bezpečnosti Číny a také energetického zabezpečení realizace Stoletého maratonu. Čína identifikovala zdroje nezbytné pro další ekonomický rozvoj a mocenskou expanzi, a BRI mimo jiné slouží jako nástroj k jejich dosažení. Kompletní

výčet aktivit v rámci snahy o získání kontroly nad přírodními zdroji by převyšoval stanovený rámec této práce. Představeny byly tedy pouze některé příklady pro utvoření představy čtenáře. Jejich detailnější zmapování v globálním měřítku, a následné zasazení do kontextu Stoletého maratonu, bych tedy považoval za jeden z možných způsobů rozšíření této práce.

6. Seznam literatury:

Beach, Sophie (2017). Bridging the gap between china a central europe. *China digital times* 29. 12. 2017 (<https://chinadigitaltimes.net/2017/12/interview-project-sinopsis-bridging-gap-china-central-europe/>, 4. 3. 2022).

Berlie, Jean (2020). *China's Globalization and the Belt and Road Initiative*. (Palgrave Macmillan: Londýn).

Blumenthal, Dan – Zhang, Linda (2021). China Is Stealing Our Technology and Intellectual Property. Congress Must Stop It. *National Review* 2. 6. 2021 (<https://www.nationalreview.com/2021/06/china-is-stealing-our-technology-and-intellectual-property-congress-must-stop-it/>, 23. 2. 2022).

Brattberg, Erik – Le Corre, Philippe – Stronski, Paul – de Waal, Thomas (2021). *China's Influence in Southeastern, Central, and Eastern Europe: Vulnerabilities and Resilience in Four Countries*. (Carnegie Endowment for International Peace: Washington DC).

Dahir, Abdi Latif (2018). China “gifted“ the African Union a headquarters building and then allegedly bugged it for state secrets. *Quarz Africa* 30. 1. 2018 (<https://qz.com/africa/1192493/china-spied-on-african-union-headquarters-for-five-years/>, 28. 3. 2022).

Del Monte, Louis (2019). *Geniální zbraně. Umělá inteligence a války budoucnosti*. (Taryn Fagernes Agency: San Diego).

Feryna, Jan (2021). Afghánistán: Amerika odchází, Čína přichází. *Armádní noviny* 23. 7. 2021

(<https://www.armadninoviny.cz/afghanistan-amerika-odchazi-cina-prichazi.html?hledat=%C4%8D%C3%ADna>, 6. 3. 2022).

Garlick, Jeremy (2020). *The Impact of China's Belt and Road Initiative. From Asia to Europe*. (Routledge Taylor a Francis: Oxfordshire).

Ghoshal, Debalina (2018). Čínská cesta ke globální hegemonii. *Gatestone institute* 30. 9. 2018 (<https://cs.gatestoneinstitute.org/13050/cina-syrie>, 5. 3. 2022).

Ghoshal, Debalina (2019). Čína chce "chránit" Arktidu. *Gatestone institute* 7. 11. 2019 (<https://cs.gatestoneinstitute.org/15144/cina-chce-chranit-arktidu>, 3. 4. 2022).

Godement, Francois – Vasselier, Abigael (2017). *China at the Gates: a New Power Audit of EU-China Relations*. (European Council on Foreign Relations).

Grohmann, Jan (2021). Čínská armáda zabrání útoku na Srbsko. *Armádní noviny* 1. 4. 2021 (<https://www.armadninoviny.cz/cinska-armada-zabrani-utoku-na-srbsko-1.html?hledat=cina+srbsku>, 5. 4. 2022).

Grohmann, Jan (2019). Táhne Německo Evropu na východ? Německá armáda poskytuje čínským vojákům elitní vojenský vycvik. *Armádní noviny* 19. 11. 2019 (<https://www.armadninoviny.cz/tahne-nemecko-evropu-na-vychod-nemecka-armada-poskytuje-cinskym-vojakum-elitni-vojensky-vycvik.html?hledat=n%C4%9Bmecko+poskytuje>, 5. 4. 2022).

Grohmann, Jan (2020). Čína demonstrativně vyzkoušela protilodní balistické rakety DF-21D a DF-26B. *Armádní noviny* 28. 8. 2020 (<https://www.armadninoviny.cz/cina-demonstrativne-vyzkousela-protilodni-balisticke-rakety-df-21d-a-df-26b.html?hledat=%C4%8D%C3%ADna>, 3. 4. 2022).

Hladíková, Kamila (2022). 16+/-1 aneb aritmetika iniciativy Spolupráce mezi Čínou a střední a východní Evropou. *Sinopsis* 4. 3. 2022 (<https://sinopsis.cz/16-1-aneb-aritmetika-iniciativy-spoluprace-mezi-cinou-a-stredni-a-vychodni-evropou/>, 2. 4. 2022).

Hussain, Ejaz (2021). The Belt and Road Initiative and the Middle Corridor: Complementarity or Competition? *Insight Turkey* 17. 3. 2021 (<https://www.insightturkey.com/articles/the-belt-and-road-initiative-and-the-middle-corridor-complementarity-or-competition>, 25. 2. 2022).

Jaiswal, Pramod – Bhatt, Deepak (2021). *Rebalancing Asia. The Belt and Road Initiative and Indo-Pacific Strategy*. (Springer Nature: Singapore).

Kirchick, James (2016). *Konec Evropy*. (Dokořán: Praha).

Kissinger, Henry (2011). *On China*. (Penguin Books: Londýn).

Lasak, Piotr – van der Linden, René (2019). *The Financial Implications of China's Belt and Road Initiative. A Route to More Sustainable Economic Growth*. (Palgrave Macmillan: Londýn).

Liang, Qiao – Xiangsui, Wang (1999). *Unrestricted Warfare*. (PLA Literature and Arts Publishing House: Peking).

Liu, Wei (2018). *China's Belt and Road Initiatives. Economic Geography Reformation*. (Jiao Tong University Press: Shanghai).

Liu, Weidong (2019). *The Belt and Road Initiative. A Pathway Towards Inclusive Globalization*. (Routledge Taylor a Francis: Oxfordshire).

Liu, Xianzum (2021). Chinese Defense Minister visits Europe to boost military ties, “future joint military drills, exchanges likely“. *Global Times* 25. 3. 2021 (<https://www.globaltimes.cn/page/202103/1219500.shtml>, 3. 4. 2022).

Luft, Gal (2017). *Silk Road 2.0: US Strategy toward China's Belt and Road Initiative*. (Atlantic Council).

Pillsbury, Michael (2014). *Stoletý maraton: Tajná čínská strategie, jak vystřídat Ameriku v roli globální supervelmoci a nastolit čínský světový řád*. (Henry Holt and Company: New York).

Reeves, Jeffrey (2014). Structural Power, the Copenhagen School and Threats to Chinese Security. *The China Quarterly* (217), s. 140–161.

Shang, Huping (2019). *The Belt and Road Initiative: Key Concepts*. (Springer Nature: Singapore).

Sigdel, Anil (2020). *India in the Era of China's Belt and Road Initiative*. (Lexington Books: Washington DC).

Sinopsis (2017a). Nová hedvábná stezka ve třech mapách. *Sinopsis 19. 5. 2017* (<https://sinopsis.cz/nova-hedvabna-stezka-ve-trech-mapach/>, 25. 2. 2022).

Sinopsis (2017b). Konfuciovy instituty na pochodu. *Sinopsis 2. 6. 2017* (<https://sinopsis.cz/konfuciovy-instituty-na-pochodu/>, 3. 3. 2022).

Sinopsis (2018). Čína systematicky krade obrovské množství internetových dat. *Sinopsis 27. 10. 2018* (<https://sinopsis.cz/cina-systematicky-krade-obrovske-mnozstvi-internetovych-dat/>, 1. 4. 2022).

Sinopsis (2019). Český prezident a čínský podvodník. *Sinopsis 1. 4. 2019* (<https://sinopsis.cz/cesky-prezident-a-cinsky-podvodnik/>, 15. 4. 2022).

Sipri (2020). Military expenditure. *Sipri nedatováno* (<https://sipri.org/research/armament-and-disarmament/arms-and-military-expenditure/military-expenditure#>, 24. 3. 2022).

Stanzel, Angela – Jacob, Jabin – Hart, Melanie – Rolland, Nadege (2017). *GRAND DESIGN: DOES CHINA HAVE A “GRAND STRATEGY”?* (European Council on Foreign Relations).

Šajtar, Jaroslav (2019). Před 50 lety vzplál na dálném východě krajně nebezpečný konflikt dvou obrů: Boje o ostrov Damanskij. *ATM* 2019 (2), 73–75.

Thaliyakkattil, Srikanth (2019). *China’s Achilles’ Heel. The Belt and Road Initiative and Its Indian Discontents*. (Palgrave Macmillan: Londýn).

Vojta, Vít (2014). *Umění války. Využití válečných strategií v byznysu*. (BizBooks: Brno).

Xiaochun, Ma (1990). *The Thirty-six Stratagems Applied to Go*. (Yutopian Enterprises).

Zádrapa, Lukáš (2020). Lukáš Zádrapa: Tchaj-wan a svědomí Západu. *Sinopsis* 5. 6. 2020 (<https://sinopsis.cz/lukas-zadrapa-tchaj-wan-a-svedomi-zapadu/>, 3. 4. 2022).

Zhang, J. Jerry (2022). *Chinese Business and the Belt and Road Initiative. Institutional Strategies*. (Routledge Taylor a Francis: Oxfordshire).

Zhang, Tingting – Wang, Dehua (2021). *China-Gulf Oil Cooperation Under the Belt and Road Initiative*. (Jiao Tong University Press: Shanghai).

Zhang, Wenxian – Alon, Ilan – Lattemann, Christoph (2018). *China’s Belt and Road Initiative. Changing the Rules of Globalization*. (Palgrave Macmillan: Londýn).

7. Resumé

This diploma thesis deals with the power context of the Belt and Road Initiative (BRI). It introduced nine of the elementary points of China's secret strategy called The Hundred-Year Marathon, which has been accepted by Beijing to replace The United States as the global superpower. This diploma thesis aimed to find the connections between BRI and the nine elementary points of Chinese strategy.

The first part of this thesis is based on introducing BRI in general, and what is it used for according to Chinese statements. The second part explains important concepts, such as the Chinese dream, the national rejuvenation and the Warring States period. Furthermore, some partial goals of BRI were also analysed, especially in terms of the energy security ensuring.

Finally, the third part of the thesis goes to the core, and analyses the real purpose of BRI through the nine elementary points of The Hundred-Year Marathon strategy by Michael Pillsbury. This part of the thesis also points out other crucial points of Chinese geopolitical reasoning. Moreover, the third part shows the way the BRI is used by China to reshape the international global order, and completely reset the security architecture of Asia.